

עַל שֵׁכָר בֵּת עֲמִי

מהדורה ראשונית - בין כסה לעשור ה'תשע"ט

תוכן העניינים

פתיחה: קול קורא מאת בד"צ שערי שלום
העומד בנשיאות הגאון הגדול רבי נפתלי נוסבוים שליט"א,
ובסופו דברי הסכמה מאת גדולי הפוסקים שליט"א
עמוד ד

בירור הלכתי מאת ראב"ד בד"צ בני ברק
הגאון הגדול רבי שריאל רוננברג שליט"א
עמוד ו

בירור הלכתי מאת אב"ד הרבני חיפה בדימוס
הגאון הגדול רבי גדליהו אקסלרוד שליט"א
עמוד ז

בירור הלכתי מאת ראב"ד בד"צ כתר תורה
הגאון הגדול רבי שלמה זעפראני שליט"א
עמוד יג

בירור הלכתי מאת בעהמ"ח ספר קדושת ישראל,
מגדולי תלמידי מרן הגרב"צ אבא שאול זצ"ל
הגאון הגדול רבי יהודה חטאב שליט"א
עמוד יט

מכתב סיום מאת בעהמ"ח שו"ת וישב משה
הגאון הגדול רבי משה זאב זארגער שליט"א
עמוד לה

כרוז "על אלה תרד עיני, על שבר בת עמי"
מאת מרבן ורבנן גדולי הפוסקים שליט"א
עמוד לו

עַל שֵׁבַר בַּת עֲמִי

**אודות פרשיית היתר אשת איש ע"י
הבד"ר מטעם בחיפה
בשיתוף דייני רבנות בדימוס**

יו"ל ע"י

מרכז היוחסין היהודי העולמי

מיסודם של גדולי ישראל זצוקללה"ה ויבלחט"א

להערות וליצירת קשר:

J.I.Y.C.613@gmail.com

קול קורא מאת בד"צ שערי שלום בבית שמש העומד בנשיאות הגאון הגדול רבי נפתלי נוסבוים שליט"א, ובסופו דברי הסכמה מאת גדולי הפוסקים שליט"א

בס"ד, י"א תמוז תשע"ח
לכב' מרנן ורבנן שליט"א
גדולי זקני פוסקי הדור
אחר הקידה והכריעה קמיה הדר"ג

ונישוק. ובעדות עוד יותר מוקדמת (מתאריך כ"ט תמוז
תשע"ז), בבית הדין הפרטי של הרב ש.מ.ע. והרב צ.ב.
ורב נוסף שאינו מזוהה בשמו, העיד מר י.ה. שלרוב לא
היה עד הקידושין מר ד.ע. הולך עם כיפה.

וכך גם לפי עדות מר א.כ. (מתאריך ג' בכסליו
תשע"ח) שהיה שותף בדירה ב"ביצה" [סביבת מגורים
של פנויים ופנויות דתיים לאומיים] עם עד הקידושין
מר ד.ע. בכל התקופה מלפני ולאחרי עדות הקידושין,
שמעיד על הנ"ל ששמר שבת "בגדול", ובמרחב
הציבורי לא חילל שבת, אך היתה לו בחדר נורת לילה
צבעונית ובמספר שבתות ראה אותו נכנס לחדר ואז
פתאום נכבתה נורת הלילה, ובהתחלה חשב שיש שם
אולי שעון שבת, אך אח"כ בדק וראה שלא. כמו"כ
סיפר שפעם אחת ראה אותו נכנס לחדר ואז האור
נדלק, ויודע שהיתה זו נורת להט. אך הוסיף שלא ראה
אותו מעולם מדבר בטלפון בשבת ולא שום חילולי
שבת אחרים, אך שפעם אחת סיפר לו עד הקידושין מר
ד.ע. כבדרך אגב שמכר מניות בשבת כיון שעמד
להפסיד. ובנוסף העיד שראה את עד הקידושין מר ד.ע.
ישן עם חברותיו בחדר אחד, ושהחברות היו על
הסקאלה של "דתי לייט", ואינו יודע אם הן הלכו
למקוה.

ולאור כל הברורים, הראיות והעדויות החזקות
שבאו לפנינו, יש לברר את סוגיית ההלכה בנידון,
שלפום ריהטא פשוט וברור שבית הדין הרבני פסק
שלא כהלכה, ומצווה חשובה להודיע את הציבור שלא
לשעות לפסיקתו זו, שכן הדברים פשוטים להדיא
בהיפך כביעתא בכותחא.

דהנה ידועה דעת מרנן ורבנן הגר"מ פיינשטיין
זצ"ל (אגרות משה חאה"ע ח"א סימן עו וסימן עז),
הגר"ש אלישיב זצ"ל (קובץ תשובות ח"ה סימן קצג

על של עתה באנו, אודות השערוריה הנוראה שלא
היה כמוה מעולם, 'להתיר' אשת איש לעלמא בלא גט
אחר שנישאה כדת וכדין בפני קהל עם ועדה בטבת
תש"ע (ינו' 2010), ושגם שני העדים שיוחדו
לקידושין היו מוחזקים בפרהסיא לשומרי תורה
ומצוות, לרבות העד מר ד.ע. אותו רוצים המתירים
לפוסלו.

והנה פשוט וברור שלאחר שעיינו כדבעי, דרשנו
וחקרנו אודות עד הקידושין הנזכר, הרי פשוט וברור
מכל העדויות והראיות שבידינו, ואף אלו שהוצגו בפני
בית הדין הרבני שפסל עדותו – שעד הקידושין הנ"ל
הוחזק כשומר תורה ומצוות ואין כל מקום לפסול
עדותו ולהתיר ח"ו קידושין שנעשו כדת משה וישראל,
וכפי שיתבאר.

כך עולה מעדות מר י.ה. (מתאריך י"ד באייר
תשע"ח) שהכיר את עד הקידושין מר ד.ע. החל מיולי
2010 (כששה חודשים לאחר הקידושין), שהעיד שמר
ד.ע. היה נראה כלפי חוץ כשומר שבת, אלא שגר עם
חברתו בדירה אחת. ובעדות מוקדמת יותר (מתאריך ג'
בכסליו תשע"ח) העיד מר י.ה. הנ"ל שמעולם לא ראה
את עד הקידושין מר ד.ע. הנ"ל מחלל שבת, אך ראהו
ישן עם חברתו בחדר אחד, ולאחר חקירה הודה שלא
ראה "בחדר אחד" כי אם "בדירה אחת". כמו"כ, העיד
ששאל את חברתו של ד.ע. אם היא טובלת לנדותה,
וענתה שלא. ובנוסף העיד שעד הקידושין מר ד.ע. היה
הולך עם כיפה לסירוגין. וכמו"כ העיד שראה אותו
הולך ברחוב עם חברתו יד ביד, אך שלא ראה חיבוק

על עֵבֶר בַּת עָמִי ה

יתר על כן, גם הלא קי"ל (בסנהדרין לז ע"ב ובבבא בתרא צג ע"א ובשור"ע חו"מ סימן תח סעיף ב) שאין מוציאים ממון ע"י אומד כעין זה שראהו נכנס לחדר ואז נכבה ונדלק האור, ועאכו"כ שלא מבטלים קידושין עי"כ, כמו שכתב ק"ו כע"ז בפסקי מהרי"ק החדשים (סימן כד). ובפרט שרק פעם אחת ראה שהאור נדלק, ואולי היה זה בשוגג או אפילו ב"מתעסק". ומה שראה שהאור נכבה וודאי שאינו פוסלו לעדות מהתורה, כיון שזוהי מלאכה שאין צריכה לגופה שאיסורה רק מדרבנן.

ומצד "חשוד על העריות" הלא כבר מבואר בנודע ביהודה (מהדו"ת סימן קלב) בתשובת בעל השיבת ציון שאפי' כשיש עדי ביאה אינו נפסל מהתורה כ"א בעריות ממש ולא על פנויה, אף אם יש ספק אם היתה נדה. וכ"כ בשו"ת באר אברהם (סימן עז) ובשו"ת מחנה חיים (ח"ב חאה"ע סו"ס ח), יעו"ש.

העולה מן האמור, שלאור כל הראיות שבאו ונתבררו בפנינו כפי שהובאו בפני בית הדין הרבני בחיפה, ולאור המשא ומתן ההלכתי שנתברר לעיל, פשוט שאין כל פגם בכשרות עד הקידושין, וממילא לא ניתן לבטל עדותו ולהתיר הקידושין.

יתירה מזו, נבוא בזה בבקשה לפני כל גדולי ישראל מרנן ורבנן, לסתום זו הפירצה המאיימת על כרם בית ישראל, לזרוע שמד ביוחסי היהדות, ולהודיע בשער בת רבים כי מעשה בית הדין הרבני בחיפה בטל ומבוטל, וממילא האישה הינה אשת איש, וחס וחלילה לראות בה פנויה ולהטיל דופי ממזרות בילדיה הבאים.

והנני בזה בקריעה על חילול השם ותורתו
הצב"י פנחס שפירא, חופק"ק בית שמש ת"ו

וכן ח"ד סימן קס), והגר"מ אליהו זצ"ל (שו"ת מאמר מרדכי ח"א חחו"מ סימן ג), שאין לבטל קידושין במקרה שאחד מהעדים (או אפילו שניהם) נמצא פסול לעדות מהתורה, מהטעם שמתקיימת העדות ע"י שאר הנוכחים בחופה וכן ע"י "אנן סהדי".

ואך למותר הוא לציין, שאף לשיטת מרן הגר"ע יוסף זצ"ל (בשו"ת יביע אומר ח"ח חאה"ע סימן ג וכן בחי"א חאה"ע סימן טו, ושם בסימנים לא-לג, ועוד שם בסימן מג) המקל כנגדם כאשר אחד מעדי הקידושין נמצא פסול מהתורה, עפ"י דברי המשפטי עוזיאל (חאה"ע סימן נז), מ"מ לא נמצא בדבריהם שום היתר כפי שתולים בהו בית הדין הרבני לכאורה, כיון שתרווייהו ביארו דעתם בפירוש שבזמן הזה שנתפשט עוון חילול שבת בעוה"ר, לכן המחלל שבת בצינעא אינו נפסל לעדות עד שיתרו בו שע"י חילול השבת ייפסל לעדות, ולולא ההתראה המוקדמת אין שום מקום לפסול העד, כמבואר בדברי המשפטי עוזיאל עצמו באותו סימן ממש, והביאו להלכה היביע אומר באותו כרך ממש (בחי"א חאה"ע סי' יח אות ג), וגם תמך שם (באות ב) יתדותיו בכשרות העד על עוד חבל פוסקים וגדולים, וביניהם הרב הראשי הראי"ה קוק זצ"ל (בשו"ת עזרת כהן סימן מה).

עוד הביא שם ביביע אומר (באות ב) את דברי מהר"י אסאד (בשו"ת יהודה יעלה חיו"ד סימן נ) שכתב שאין המחלל שבת אפילו בפרהסיא נפסל לעדות אלא מזמן שהעידו עליו בבית דין שחילל שבת בפרהסיא. והעיר עליו היביע אומר מדברי שו"ת הב"ח (סימן קב) שמחלק בענין זה בין חילול שבת בצינעא לבין חילול שבת בפרהסיא. אך עכ"פ לגבי חילול שבת בצינעא מודים שניהם בנקודה זו שנפסל רק משעת העדאה בבי"ד ואילך, אף אם החטא עצמו היה הרבה קודם לכן.

כיהודה ועוד לקרא

יישר כוח!

חבר אני לכל אשר יראוך

שמואל דוד גרוס

אליהו שלזינגר

בן ציון יעקב הלוי ואזנר

ראב"ד בד"צ רבני הקריות באשדוד

רב ואב"ד שכונת גילה בירושלים

ראב"ד בד"צ שבט הלוי בבית שמש

בירור הלכתי מאת ראב"ד בד"צ בני ברק הגאון הגדול רבי שריאל רוננברג שליט"א

למה בתחילה דיבר רק על כיבוי. וגם בעדותו ביום י"ד באייר ע"ח, הוא אמר רק שהיתה מנורת לילה והוא ניתק אותה גם בשבתות, ולא הזכיר הדלקה. חוץ מזה הוא סיפר שהעד הנידון אמר לו שמכר מניות בשבת, וזה בודאי אינו עדות, ובפרט שלא אמר לו איך מכר, ואולי מכר ע"י נכרי.

וא"כ למעשה צ"ע, אם יש כאן עדות שחילל שבת באיסור דאורייתא, או שמא יש סתירה בעדות, ואין כאן דו"ח כראוי לפסול עד.

ובענין העדות שעבר על איסור נדה: בעדות מיום כ"ט תמוז ע"ז אומר, שהיתה חברה שמגיעה אליו לחדר לישון, ויותר מזה לא אמר שראה בעיניו שהיא ישינה אתו, ובפשטות לא יכל לראות יותר מייחוד, וצ"ע אם ע"י ייחוד נפסל לעדות מה"ת, דאפי' למאן דס"ל דאיסור ייחוד מה"ת, וגם נדה בכלל עריות, מ"מ אין לוקין ע"ז. וכך מפורש בח"מ בסי' מ"ב (ס"ק יד) ובב"ש שם (ס"ק כ) שעל יחוד אינו נפסל מהתורה.

בעדות בג' כסליו ע"ח אמר, שחזר במוצ"ש מאוחר, הדלת היתה קצת פתוחה והם ישנו בחדר. לא נחקר כלל, אם ישנו במיטה א' או לא, ואם היו בבגדיהם או לא. בי"ד אייר אמר, שהעד [הנידון] אמר לו שרוצה להביא חברה לדירה, ושבוע אחרי שנכנס כבר הביא בחורה, ולא סיפר אם ראה שהביא, או רק שמע ממנו שהוא מביא. כך שאין בעצם עדות על ביאה, רק על ייחוד, והעדו נסתרת ממה שאמר בפעמים אחרות. ובר מן דין, מנין שהיתה נדה, ואולי היא טבלה לנידויה, שהי' בה קצת שמירת תומ"צ שהיתה שומרת שבת, ולא יהא זה מילתא דלא שכיחא אם אכן טבלה לנידויה.

ומכיון שא"א לפסול אדם לעדות עפ"י ע"א, צרפו המתירים את הודאת עצמו - ועפ"י דברי ראב"ן שבמרדכי ב"ב בהא דנסכא דר' אבא, דהיכא דיש ע"א המעיד על פסולו יכול אדם להשים עצמו רשע.

בס"ד, עברתי על פסק הדין של בית הדין הרבני בחיפה, שהתירו את האשה ג.ג. שהיא מותרת להנשא לעלמא בלא גט, מאחר שא' מעדי הקדושין פסול לעדות. וכן ראיתי את גביות העדות והפרוטוקולים בענין זה, ובאשר לענ"ד פסק הדין טעות מעיקרו, לא אוכל לחשות.

ולא אכנס לכל הנידון ההלכתי, אם עד שהוזמן לעדות קידושין ונמצא פסול, אם אפשר לצרף כשר אחר שראה את הקידושין, שכבר האריכו בזה הפוסקים טובא. ורק אתיחס לנידון העיקרי, אם אכן העד המדובר פסול לעדות מה"ת.

והמתירים - הבי"ד הנ"ל ועוד כמה דיינים - פסלו את העד מכח ג' עדויות: א' עדות חבירו לדירה בשם א"כ, העד ה"י שהכיר את החברה של העד, והודאת בע"ד של העד עצמו. והעידו עליו בתרתי, שחילל שבת, ושבעל נידה. [וכל עדות נאמרה ג"פ, בפני דיינים אחרים. ויש שינויים בין העדויות, שלא נחקרו כדבעי.]

והנה - עדות ה"י היא על תקופה של כשנה אחר החתונה. (השתמשו בתאריכים לועזיים, החתונה היתה בתחילת 2010, והוא הכיר אותו בסוף 2010), וא"א לפסול עד למפרע כמבואר בסוגיא דעד זומם למפרע הוא נפסל, דנפסל משעת העבירה והלאה אך לא קודם לכן.

עדות א"כ, היא מהתקופה שלפני החתונה.

בענין חילול שבת - בעדותו מיום כ"ט תמוז ע"ז הוא אמר, ראיתי שהמנורה שלו נדלקת ונכבית ולא הי' שעון שבת - לא נחקר מנין לו שלא היה שעון שבת, אם מידיעה או מסברא. בעדותו ביום ג' כסליו ע"ח, אמר מתחלה שמספר שבתות ראה שהמנורת לילה נכבית וראה שאין לו שעון שבת. דיבר רק על כיבוי [שאפשר שהוא מלאכה שאצל"ג], ובסוף דבריו אמר שראה שהוא נכנס לחדר והאור נדלק. ולא נחקר כלל

ולאחרונה זכינו לדברי הג"ר שלמה אייגר בספר העקרים, ושם הוא כותב (ח"א עמוד שס), דאין שיטה זו עולה לרוב הפוסקים, עי"ש. ואיך נקל ראש לסמוך על דעת המיעוט להתיר ערוה החמורה.

ומלמד פרט זה על האחרים, שניתנים פסקי דין בחמורות שבחמורות מתוך קלות ראש.

ובזה באעה"ח
כ"ו אלול תשע"ח
שריאל רוזנברג

ועל דא קצווחנא, הנשמע כדבר הזה, להתיר א"א לעלמא עפ"י דעת יחיד, דהח"מ והב"ש בסי' קט"ו סע"ק כ"ח כתבו להדיא דאינו נפסל, ומוציאין אשה מבעלה עפ"י עדותו, וכ"ש שאין להתיר איסור א"א החמור. ודברי ראב"ן הם בספרו סי' כ"ז, וע"ש בהערות אבן שלמה סע"ק ו', והדין עמו דלא פסל ראב"ן אלא לאותה עדות ולא לעדות אחרת, וכמש"כ להדיא "דעם העד משים עמו רשע כדפרישת, ופסול לאותו עדות", ואילו היו המפרשים אחרת רואים דברי ראב"ן בפנים בודאי הדרי בהו.

בירור הלכתי מאת אב"ד בית הדין הרבני חיפה בדימוס הגאון הגדול רבי גדליהו אקסלרוד שליט"א

בקיאם בטיב קידושין וגיטין. אולי כדאי שיבוטל חוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין), תשי"ג-1953, מלבד אלו שנישאו כדת משה, שעליהם יישאר חיוב לסדר גט ע"פ דין תורה.

רב פוסק מומחה שידוע לו מהלך התיק עד לסיומו בהפקעת קידושין פנה אליי ומסר לי את יסודות ה"היתר" וביקש ממני להביע חוות דעתי על כך. הגם שאין עתותי בידי, אך מכיוון שיש למחות על הקלקלה, ואין בדורנו לדאבוננו מי שיכריז "צווחה צווחה", וכבר מובא במקום שאין אנשים היה איש, חשבתי להעלות על הכתב מה שיעלה בידי יד כהה.

את פסק הדין להתיר את האשה להינשא נתן בית הדין הרבני חיפה. אך זה לאחר שבית דין פרטי, שצירף אליו דיין בגימלאות מבית הדין הרבני לערעורים שצירפו שלישי, פסקו שהאשה מותרת. יסוד ה"היתר" הוא שעדי הקידושין לא היו עדים כשרים ולכן לא חלו הקידושין, כך שהאשה אף פעם לא היתה אשת-איש.

העדויות על האמור ניתנו במחשכים ומוסתרים מעיני הציבור בנימוק שאם יתקיים הדיון על פסילת העד בבית הדין הרבני אזי יתפרסם הדבר ויוודע

י"ג בתמוז ה'תשע"ח

בנושא ביטול קידושין והתרת אשה לשוק מחמת כן ללא גט

דיין בבי"ד פרטי שלח לי גזיר מעיתון "מצב הרוח" מתאריך 24.6.18, שם מופיעה ידיעה על הפקעת קידושין של "סרבן גט", והכתב שמח על התוצאה הכי טובה שהאשה תוכל להמשיך בחייה.

עד כמה שזכור לי, הפקעת נישואין בצורה כזו היא מקרה ראשון מסוגו למן היווסד בית דין רבני בארה"ק לפני כתשעים וחמש שנים, שלא רצו להתיר אשת איש על יסודות שאין להם בסיס, כמו שנבאר לקמן. כך גם התרת אשה מקשר הנישואין עם בעלה בגט בהיותו מוגדר כ"צמח" שלא קרה כדבר הזה מעולם וגדולי פוסקי הדור מחו ופסקו שהגט הנ"ל אינו כשר.

יש עוד הרבה טענות על התנהלות בתי הדין הרבניים שעורכים גיטין שעל פי ההלכה הם גיטין שניתנו בכפייה שלא על פי ההלכה, וכבר נתפרסם ספר עם שמות של דיינים ותאריכים, שם מוחים גדולי הפוסקים על התנהגות הדיינים המוזכרים שם.

יש לעיין עיון גדול האם המצב הפרוע מאפשר לסדר קידושין, כאשר הממונים על הגיטין אינם

להוריו שחילל שבת, וכן בנימוק שהעד עצמו מודה שהוא פסול ואינו מכחיש את העדים כנגדו כביכול.

הרי שהעד, שביה"ד החליט שהוא פסול לעדות מטעם שחילל שבת, עשה זאת כל כך בצינעא עד שאפילו הוריו לא ידעו שפעם אחת או פעמים אחדות חילל שבת.

ואם כן יש לנו ב' טענות:

א. שאין אדם משים עצמו רשע, והפסיקה להתיר את האשה היא רק מחמת הציורף שהעד העיד על עצמו שהוא רשע.

ב. יש לו חזקת כשרות, כיוון שכל הצבור כולל הוריו החזיקוהו לשומר שבת.

ואיך נעשה רשע על פי עצמו כנגד חזקת כשרות שיש שנתמכת על חזקה, והרי הדין הוא שמלקים על החזקת וסוקלים על החזקות [רמב"ם, איסורי ביאה, פ' א' הלכה כ. טושו"ע, אהע"ז, י"ט, א'] אע"פ שאין ראיה ברורה שזה קרוב. מקורם בגמרא בקידושין דף פ' עמוד א' "איש ואשה ... בחזקת שהיא אשתו, בא (הבן) על האשה, נסקלים משום בא על אמו" יעו"ש.

בנידוננו יש לו חזקת כשרות, עד שלא רצה שיתקיים דיון במקום שחושש שמא יודע להוריו שעבר פעם או פעמיים עבירה. המדובר בעד שאינו הולך בגילוי ראש ומכסה ראשו בכיפה לסירוגין, נראה מעדות העדים שמדובר באדם שיש לו חזקת כשרות כעד כשר.

והנה הסיבה שהחליט ביה"ד דחיפה הנ"ל להפקיע את הקידושין הוא מחמת שהעדים היו פסולים.

והריני להביא בזה את תשובת החתם-סופר אה"ע סימן ק' בנידון רב שסידר קידושין וצירף עמו שמש אחד להיות עדים מיוחדים והיו שם עוד רבנים ואנשים בחופה אבל לא השגחו על נתינת הטבעת ואמירת הרי את מקודשת וכו' מ"מ 'אומדנא דמוכח' שנתקדשה והשאלה האם לסמוך על האומדנא. ועוד נסתפק כיוון

שנמצא קרוב או פסול, כי נודע אח"כ שהשמש שצירפו לעדות הוא קרוב של הכלה.

ומסיק החת"ס דבמקום אומדנא לא אמרינן 'עדות שבטלה מקצתה, בטלה כולה' ואע"פ שהזמין הרב את העד הפסול לאו כל כמיניה להפסיד הקידושין שהחתן והכלה מיאנו בו ולא רצו שיהיו עליהם עדים זולתי הכשרים.

וה'אגרות-משה' אה"ע סי' ע"ו מביא את תשובת החת"ס להלכה וכן מובא ב'באר-היטב' אה"ע סי' מב ס"ק י"ד שסובר מהריב"ל בח"א כלל ז' סי' ק"א כהחת"ס שלא להתיר את האשה באופן הנ"ל להינשא בלי גט ושם הביא שדעת מהר"י ווי"ל שהעדות פסולה ויעויין באוצה"פ שהביא מחלוקת גדולה בדין זה.

ומחמת טענת החת"ס ודעימיה הגם שיש חולקים עליו הרי האשה היא ספק אשת איש אפילו אם העדים היו פסולים, כי יש בקהל עדים כשרים.

וז"ל השו"ע אה"ע סי' מ"ב סעיף ה' "המקדש בפסולי עדות דאורייתא אינן קידושין, אבל בפסולי עדות דרבנן או בעדים שהם ספק פסולים דאורייתא, אם רוצה לכנוס חוזר ומקדש בעדים כשרים ואם לא רצה לכנוס, צריכה גט מספק". עכ"ל השו"ע.

ושם בסי' כ"א בשו"ע סעיף א' שפסק כהרמב"ם שגם בנגיעה באחת מן העריות דרך חיבה לוקה מן התורה ובחלקת מחוקק ובב"ש שם הביאו את דעת הרמב"ן שחולק על הרמב"ם שאין איסור דאורייתא בזה אלא דרבנן והביא הח"מ שם את הרשב"ץ שהביא ראיה מהגמרא להרמב"ן מדקרי לזה בגמרא סוטה דרך איברים פריצותא היא ופריצותא מי אסר רחמנא.

ושם ב"עזר מקודש" על השו"ע כתב דגם לדעת הרמב"ם האיסור דאורייתא הוא אם חושב לבוא עליה, אך בקריבות של חיבה בעלמא גם להרמב"ם אינו עובר על איסור דאורייתא ומסביר בזה את דעת הש"ך שהתיר קריבות סמוך לווסתה עכ"ד.

ד. אומר לבית הדין ששאל את חברתו של העד אם טובלת לנדותה וענתה לו שאינה טובלת, גם כאן יש אומדנא דמוכח כי כל דבריו שקר וכזב הם, מכיוון שאדם שפוי לא ישאל אשה בחורה אם היא טובלת לנדתה.

ואם נמצא טיפש כזה בעולם, לא תימצא אשה שתענה לו על שאלתו המחוצפת. והמדובר בחברה של אנשים המכריזים על עצמם שהן שומרי תורה ומצוות, כך מופיע שם בעדות בתיק, וכאשר יש אומדנא שעד שקר הוא לפנינו הוא דין מרומה.

ובשו"ע חו"מ סי' ט"ו סעיף ה' ז"ל: 'יש לדיין לדון דיני ממונות על פי הדברים שדעתו נוטה להם שהם אמת והדבר חזק בליבו שהוא כך, אע"פ שאין שם ראיה ברורה. ומשרבו בתי דינים שאינם הגונים ובעלי בינה הסכימו שלא יהפכו השבועה, אלא בראייה ברורה ... אעפ"כ אם העיד אדם נאמן בדבר מכל הדברים ונטתה דעת הדיין שאמת הוא אומר, ממתין בדין ואינו דוחה אותו ... ודורש וחוקר עד שיתברר הדבר או יעשו פשרה או יסתלק מן הדין'.

ובנידוננו נראה בעליל שהעד "הפוסל את עצמו" והעדים המסייעים אותו לפסול את הקידושין הם עדות מרומה ומזויפת מתוכה ואחרי כל הזיופים העד לא נפסל גם מדרבנן והיו הדיינים חייבים להסתלק מלדון בזה. ולאחר שנביא את דברי העד השני נבאר שגם לדבריהם אינו נפסל אפילו מדרבנן.

העד השני שהתנדב למסור עדות בכדי לבטל את הקידושין נקרא לו ח. מ. בתאריך ג' כסלו העיד שהיה שותף במגורים, שם היו חדרים וגרו שם בחורים ובחורות דתיים וראה את עד הקידושין ישן עם חברותיו בחדר אחד.

כן העיד שלא ראהו לחלל שבת ושמר שבת "בגדול", אך הייתה לו נורה צבעונית ובמספר שבתות ראה אותו נכנס לחדר ואז פתאום נכתבה נורת הלילה. ובהתחלה חשב שיש אולי שעון שבת, אך אח"כ בדק וראה שלא כן.

ולפי דברים שהמציאו לי מתוך תיק ביטול הנישואין שהעיד העד מר ש. ה. ומטרת עדותו היתה לפסול את עד הקידושין מר ד. מ. (השמות שונים) בכדי שאפשר יהיה לבטל הקידושין הנ"ל.

ואלו דברי עדותו לפני ביה"ד פרטי בתאריך כ"ט תמוז ה'תשע"ז: 'לרוב לא היה עד הקידושין הנ"ל הולך לבוש כיפה'.

בתאריך ג' כסלו ה'תשע"ח מעיד שראה את עד הקידושין ישן עם חברתו בחדר אחד ... לאחר חקירה שינה דבריו ואמר שלא ראה אותם לישון בחדר אחד אלא כל אחד ישן בחדר אחר אלא בדירה אחת. כמו כן העיד ששאל את חברתו של עד הקידושין הנ"ל האם היא טובלת לנידותה וענתה שאינה טובלת לנידותה. עוד אמר שהיה הולך עם כיפה לסירוגין.

בתאריך ג' כסלו ה'תשע"ח העיד הנ"ל שהכיר את עד הקידושין (ד. מ.) מתאריך שישה חודשים לאחר הקידושין והיה נראה כלפי חוץ כשומר שבת אלא שלא שמר על נגיעה וגר עם חברתו בדירה אחת.

ולכאורה העד סותר עצמו מיניה וביה ונראה בעליל שהעד שלו היא שקר:

א. איך יכול לומר על העד שנראה כלפי חוץ כשומר שבת, בשעה שאומר בעדות אחרת המובאת לעיל (כ"ט תמוז ה'תשע"ז): '... לרוב לא היה הולך עד הקידושין לבוש כיפה', בשעה שכל העולם יודע שמי שאינו מתהלך לבוש כיפה בפרהסיא אינו נראה כשומר שבת.

ב. שיקר בבית הדין כאשר אמר שראה את העד ישן עם חברתו בחדר אחד ורק לאחר חקירה הודה ששיקר, ולא ראה אותם ישנים בחדר אחד.

ג. לפי דברי אחד הדיינים בבית הדין הפרטי הנ"ל שאחד מהעדים ראה את הבחור עושה מעשה עם חברתו בעוד שדלת החדר היתה פתוחה (עובדה שהמציא הדיין הנ"ל מליבו, כיון שאין לה שום זכר בשום אחד מכתבי גביית העדויות), הרי זוהי עדות כנגד "אנן סהדי" שאין דרך בני אדם לנהוג כן, וקי"ל שעד אחד אינו נאמן כנגד אנן סהדי.

עצמו מלהעיד מדרבנן לפי שיטתם עכ"פ, ואיך ביה"ד, בראשות הדיין בגימלאות, קיבל אותו לעדות. וכן איך קיבל לעדות את העד שהוזכר ששאל פנויה אם טובלת לנדתה, הרי הוא בכלל עמי הארץ וקלי הדעת, שאסור לקבלם להעיד.

עכ"פ כל העדויות אין בהם לפסול מדאורייתא את עד הקידושין.

וז"ל השו"ע חו"מ סי' ל"ד סעיף ד': 'קוברי המת ביו"ט ראשון כשרים, אפילו נידו אותם ושינו בדבר כשרים, מפני שהם סוברים שמצווה הם עושים, ושלא נידו אותם אלא לכפרה' עכ"ל.

וב'פתחי-תשובה' שם מביא מתשובת רע"א סי' צ"ו וז"ל: 'יש לומר דהשחתה בתער, דנתפשטה הרבה בעו"ה אצל הרבה, לא חשב שזהו איסור כל כך, ואף דלא התנצל עצמו כן לפני הבית דין, מכל מקום אין זה מגרע' עכ"ל.

ולאור האמור ההתנהגות במגורי הבחורים והבחורות שגרים בדירה אחת לא גרע מהמובא, שכאשר אין חושבים זאת לאיסור, אין כאן פסלות לעד, גם לא פסול דרבנן.

וי"ל דהגם דהסברא פשוטה וחזקה שהעד לא כיבה את הנורה הצבעונית בשבת כמו שכתבנו, מכל מקום יש להוסיף סברה שאפילו כיבה את הנורות במזיד, חושב שמכיוון שמדובר בנורות גז (פלורוסנט) ולא של חוט לוהט, אין בזה איסור אלא חומרא, ואין נפסל אפילו מדרבנן.

ולכן הזעקה היא 'שומו שמיים', איך נפרצו פרצות כאלו, שלא שיערנו גם אנו, שבדורנו תתפרק האחיזה בהלכה המסורה במסגרת בית הדין הרבני, ואין פוצה פה ומצפצף מתוך ראשי ונשיאי מערכת בתי הדין והרבנות הראשית.

והבאנו את פסק השו"ע דאין להתיר האשה בלי גט, גם בעדים פסולים מדרבנן. אך בנידוננו העד לא נפסל, גם לא מדרבנן. ויחוד עם פנויה דוד אסר, והוי מדרבנן. ולפי העדות כפי שהומצאה לי, יתכן שלא היה שם גדר ייחוד, אם אכן היתה שם מושבה של בחורים ובחורות ששכרו דירה, ובחורים גרו בחדר לחוד וכן

העיד שפעם אחת ראה אותו נכנס לחדר ואז האור נדלק. לא ראה אותו מעולם לדבר בטלפון בשבת ולא חילולי שבת אחרים, אך פעם אחת סיפר לו עד הקידושין שמכר מניות בשבת כיוון שעמד להפסיד.

הרי שלפי דברי העד עצמו חשב שיש שעון שבת ואמד את העד שלא יכבה בשבת נורה, וא"כ מדוע שלא נעמיד אותו בחזקת כשרות ונאמר שהנורות כבו בלי כוונה או מתוך הרגל שלא התכוון לכבות, אך מכיוון שהיה רגיל לכבות כיבה כתנועה של הרגל. ועל פי הלכה פעמים שאין זה נקרא אפילו שוגג, כי אין בזה מלאכת מחשבת, ולא ימלט כמעט לאף אחד שלא הדליק או כיבה בטעות את האור בשבת כאשר נכנס לשירותים בשבת, שלא ידליק או יכבה את האור כמתעסק בעלמא. ויש בתים שמדביקים פלסטיקים המכסים את כפתורי ההדלקה והכיבוי, כדי שלא יבוא לידי מתעסק כזה.

ובכלל, כיבוי נורה בשבת הוי מלאכה שאינה צריכה לגופא, ולהלכה נפסק בשו"ע שפטור ואין הלכה כרמב"ם המחייב על מלאכה שאינה צריכה לגופה.

ומה שראה פעם אחת שנדלקה נורה כאשר נכנס לחדר, פשוט שצריך לתלות שלא היה זה בכוונה אלא מתעסק בעלמא. והראיה הכי מוכחת שראה זאת פעם אחת ותו לא, וזוהי גם ראיה לכיבוי האורות שראה רק פעמים בודדות.

העדות שעד הקידושין סיפר לעד הפוסל שמכר מניות בשבת, אין בזה לפסול אותו לעדות מדאורייתא, מכיוון שקניה ומכירה הוא איסור מדברי קבלה ולא איסור דאורייתא.

והגם שבוודאי עשה זאת באמצעות מחשב, אך הגם שיש דעות ששימוש בחשמל בשבת אסור מהתורה, מלבד שיש החולקים וסוברים שהוא רק מדרבנן, אך הלא עד הקידושין עצמו יתכן שסבר שהוא רק מדרבנן. ומלבד כל זאת אין במה שסיפר לעד הפוסל כלום, כיון שקי"ל שאין אדם משים עצמו רשע.

עוד יש לי להעיר, מכיוון שהעד הפוסל (ח. מ.) אומר שהיה שותף למושבה הזו רח"ל של בנים ובנות ששכרו כמה חדרים בדירה אחת, א"כ בזה הוא פסל

מדברנן, מכיוון שחושב שמותר. כמובא בשו"ע לגבי קוברי המת ביו"ט, שאינם פסולים אפילו מדברנן.

ו. העדות שפעם אחת נדלקה הנורה בהיכנס עד-הקידושין לחדר אינו אפילו בגדר שוגג, כי לא ימלט כמעט משום אחד שבהיכנסו לשירותים או כדומה ידליק את האור כמתעסק, שאין על כך אפילו דין שוגג. וכן בעניין הנורות שכבו, יש לומר שאולי בחלק מהפעמים כן היה שעון שבת, וכן י"ל שנכבו באופן של שוגג או מתעסק. ועכ"פ אין איסור דאורייתא בכיבוי נורות.

ז. בשו"ע חו"מ סימן ל"ד "והפסול מדבריהם, העדות שהעיד קודם שהכריזו עליו ברבים שהוא פסול, עדותו כשרה". כל העדויות שהעידו על עד הקידושין לא היו על מעשים שנפסלים עבורם מדאורייתא אפילו היתה מתקבלת עדותם, ולא היתה כאן הכרזה.

ח. אחד משני העדים שטענו לפסול את עד הקידושין, כתוב בתיק שאמר שהכיר את עד הקידושין כחצי שנה לאחר הקידושין. וא"כ איך יכול לטעון כנגדו, אולי היה צדיק גמור בעת הקידושין, הרי אז לא הכיר אותו.

ט. ייתכן שאמרו לעדים להעיד עדות שקר, ואמרו להם שזו מצווה להתיר אשה מעגינותה. וזה מחמת הלחץ של ארגונים פמיניסטיים ודודפי הדת שיש לדאבוננו, שלא נותנים מנוח לדיינים.

י. גדולי הדור צריכים לשקול האם היום, שמסדרין גיטין שלא על פי ההלכה, וכבר יצא ספר המתעד מקרים עם תאריכים ושמות של דיינים מכהנים, האם המצב אינו מחייב לבטל את חוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין), תשי"ג-1953. כי אם אין גירושין כשרים, אסור לסדר קידושין. בפרט כאשר המתירנות פרצה גבולות של קדושת הבית היהודי ואחוזי הגירושין גבוהים, והדיינים בגירושין מתנהלים רובם ככולם בבית המשפט לענייני משפחה, עם חששות כבדים לגיטין המעושים שלא כדין.

וע"ז באעה"ח, י"ג תמוז ה'תשע"ח
פה חיפה ת"ו, גדליהו אקסלרוד

הבחורות. וזה לטענת ה"העד הפוסל", שהוא עצמו פסול לעדות לפי טענתו, אם לא היה דין אין אדם משים עצמו רשע. ובשו"ע אה"ע סי' כ"ב סעיף ו' ז"ל: 'נשים הרבה ואנשים הרבה, אין חוששין לייחוד' עכ"ל. ולפי הדברים של העד שהיה שותף לקומונה, ששכרו דירה לבחורים ובחורות, ופשוט שלא גרו הבחורים עם הבחורות באותו חדר, כי העד עצמו אמר שהחברה הזו קוראת לעצמה דתיים "לייט", וחברה הנקראת כך אינה כמו בקיבוץ שמאלני.

וא"כ יש לנו חיזוק שיש לנו עסק עם דין מרומה, שאולי מישוהו אמר להם שיש מצווה לשקר כדי להציל אשה מעגינותה.

מכיוון שהנושא רחב מני ים והפרצה רחבה מני ים, לא אאריך בזה ועת לקצר ולסכם מה שלפנינו:

א. בית הדין הפרטי ואח"כ ביה"ד חיפה, שפסלו את עד קידושין ע"י עדים שאין בעדותם בסיס הלכתי לפסול את העד, ועל יסוד זה הפקיעו את הקידושין והחליטו שהקידושין מעולם לא חלו, והתירו את האשה להינשא ללא גט, פרצו פירצה בקדושת ישראל רח"ל, שמעולם לא נעשתה בבתי-הדין בארץ-הקודש, ומצוה למחות כנגדם.

ב. העדים, שהעידו על עד-הקידושין שהוא פסול, סותרים את עצמם במהלך עדותם ונראה בעליל שיש כאן דין מרומה, שעל פי ההלכה צריך בית-הדין להתרחק מלדון בדין מרומה.

ג. העד הפוסל בעדותו, העיד שחשב שיש שעון שבת בחדר של עד-הקידושין, הרי שעד-הקידושין הוא אדם המקפיד שלא שלא להדליק או לכבות נורות בשבת.

ד. בעדות מובא שהעד נראה כשומר שבת.

ה. מה שגרו בחורים ובחורות בדירה ששכרו ונקראים בחברה שהם דתיים, אלא שחונכו עוד מתנועות הנוער, עוד מבית-ספר יסודי ותיכון, להסתובב מעורבים, חושבים הם שאין בזה עבירה. ולכן העד, אפילו אם התנהג כך, אינו נפסל אפילו

ט"ז אלול ה' תשע"ח

בשולי הדברים שכתבתי על "פסה"ד" שהתיר אשת איש ללא גט

בשבוע שעבר קבלתי קונטרס בו נמצאים מאמרי ההיתר של הרבנים עמאר ובוארון וכן מה שכתב הגר"י חטאב שליט"א וסתר דבריהם בדברים נכוחים. ולאחר שעיינתי בקונטרס מביא אני כמה הערות בקצרה להשלמת מה שכתבתי.

(א) מובא שם בפרוטוקול ביה"ד הגדול איומים על הבעל שאם לא יתן גט יכלאו אותו בבית הסוהר, וזה בזמן שלא היתה החלטה של ביה"ד האזורי על כפיית גט, אלא המלצת ביה"ד להתגרש, ורואים מכאן את מצב בית הדין הגדול הכופה גט ע"י איומים שלא כדין, ואם היה מתבצע הגט היה זה גט בטל.

(ב) בפרוטוקול ביה"ד דחיפה אומרת האשה "חפשינו אנשים שמכירים את העד שהוא פסול לעדות ולא מצאנו ולכן השתהינו בהגשת התביעה לביה"ד האזורי, ומדובר כאן באדם יליד הארץ שיש לו הרבה מכירים, ובחשש עיגון אשה, ואף אחד לא רצה להעיד שהעד אינו שומר מצוות כדת, ולבסוף הביאו עד שלא הכיר את עד הקידושין בזמן החופה, אלא חצי שנה לאחר החופה, שאינו נחשב כלל לעד כי הרי לא ידע איך התנהג העד בזמן החופה, בפרט שעד הקידושין חוזר על דבריו במשך כל עדותו שהיה בעליות ומורדות בענין שמירת מצוות כל השנים, ומדובר בבוגר ישיבה מבית דתי.

ואם מדובר בעד פסול, מדוע כל כך קשה היה להם להשיג עדים על כך?! וגם העד שהכירו מעת החופה, עדותו היא שעד הקידושין "בגדול" שמר שבת וכדו'. ובכח נגד כללי ההלכה ניסה ביה"ד לפוסלו, כמו שביארנו.

(ג) בפס"ד רב בוארון: "היה מלין אצלו בחורה כל הלילה, וברור ללא ספק שחיו יחד" - דבריו אלו דברי עם ארצות הם, שמפורש בגמרא ונפסק בשו"ע אה"ע סי' י"א ס"א במעלין זה את זה מן הבור, שאם יש לאשה ילדים אין כופין אותם להתגרש, וכל זמן שלא ראו אותם דבוקים זה בזה כדרך מעשה אישות אינה

נאסרת על בעלה. עוד כתב, שהעד העיד שראה את עד הקידושין עושה מעשה אישות ממש בדלת פתוחה, ושכח רב בוארון שבפרוטוקול שלו כתוב במפורש לא כך, שלא ראה שום מעשה אישות. כמו"כ כתב רב בוארון שנסע ברכבו בשבת לעבודה בברכה, ובפרוטוקול ביה"ד אומר העד שלא נסע ברכבו אלא אחרים הסיעו אותו, הרי משקר העד מול ביה"ד. וידוע שרב בוארון להוט ביותר להתיר בעיות ממזרות, וספרו מלא עם היתרי בעיות ממזרות, והעיר על כך הראשל"צ הרב בקשי שליט"א בהסכמה על ספרו שאינו מסכים עם ההיתרים שלו.

(ד) הריני לציין שבמשך כל דברי עד הקידושין, כשנחקר ע"י הרבנים הנ"ל וביה"ד, כאשר אומר שעשה עבירה כגון מכירת מניות בשבת, אומר שזה קרה רק פעם אחת, ואכל במסעדה טרפה בחו"ל "פעם אחת", וגם מדגיש שזה לא היה בארה"ק, וכאן נראה משאחז"ל "הרוצה לשקר ירחיק עדותו", מכיון שאומר שאוכל רק כשר, ולכן כנראה כשהדריכו אותו לספר על "עברות" שלו, הסבירו לו שגם פעם אחת מספיק בשביל לעזור לאשה, ולכן אומר שבאה"ק נזהר ממסעדת טרפה, ורק על מרחקים ששם יכול לשקר אומר שאכל.

גם בפרוטוקול ביה"ד חיפה, אומר בראשית דבריו על השאלה אם הלך עם כיפה, "בגדול הייתי שומר שבת, בתקופה ההיא הייתי הולך עם כיפה", בתשובה לשאלה אם הדליק בויילר ענה "זה היה אור פעם אחת", שוב מזדקרות כאן המילים "פעם אחת", כנראה לא היה יכול לשקר יותר מדי, ורצה להמעיט את השקר עד למינימום, ולכן אמר כדרכו "פעם אחת", ולא אמר שהדליק בויילר אלא אמר "זה היה אור".

בהמשך לאחר זמן נשאל שוב על הבוילאר, וענה "פעם אחת אני זוכר", שוב סותר את עצמו, שמקודם אמר שזה היה אור ולא בויילר, ואח"כ אומר שהדליק בויילר.

שם בשורה 78 "לא הייתי מחמם קפה בשבת", ובשורה 115 על השאלה "אם היה בא לך קפה בשבת היית עושה?", עונה "הייתי מחמם", הרי לנו עוד שקר בעליל. ועוד שם, אומר על עצמו: "גילוח רק עם

הרי הוא בזוי ומשוקץ, ומדוע נפסק שאין משים עצמו רשע?!

ובכלל, בזוי פסול לעדות רק מדבריהם, ובחי' רע"א על השו"ע (ח"מ סי' ל"ד ס"ק י"ז) מביא תשב"ץ (ח"א סי' א' דף ג' ע"ד) ד"בזוי פסול מדבריהם... ואפשר דוקא אחר הכרזה" עכ"ד.

ואיך שיהיה, בנדו"ד עד הקידושין אינו נראה כבזוי האוכל בשוק, אלא "אופטומטריסט", ומדייק בכל מילה כנ"ל.

ובזה אסיים, ויתמו חטאים מן הארץ ולא חוטאים ח"ו.

בכ"ר, הרב אקסלרוד

מכונה", "טלפון רק פעם או פעמיים", "יחסי אישות - כן", "הלכה למקוה - לא", וכבר כתבתי במאמרי שכאשר הדין נראה מרומה אסור לפסוק בו וצריך להתרחק מהדין, וק"ו שאסור לפסוק להצדיק את הרמאי, ומכל מהלכם של עד הפסילה ושל עד הקידושין רואים רמאות.

ה) וכבר הוזכר במאמרי הרבנים דאין אדם משים עצמו רשע, ובפרט שכאן נוגע לחב לאחריני, ולא אאריך בזה עוד, כי דנו כבר בזה הרבנים הגאונים המופיעים בחוברת זו.

ורק אציין במש"כ הר' עמאר שמשים עצמו רשע משום בזויים, והרי א"כ מי שאמר פלוני רבעני לרצוני

בירור הלכתי מאת הגאון הגדול רבי שלמה זעפראני שליט"א ראב"ד בד"צ כתר תורה

הערת המערכת: הגאון המחבר שליט"א ביקש להדגיש שכתובת המאמר הנ"ל מתייחסת לנושא באופן כללי, ולא למקרה פרטי מסוים, בשל העובדה שלא היו לפניו פרטי המקרה במלואם.

פסולי עדות בדין חשוד על העריות ודין הפקעת קידושין - אבן העזר מב

א. פסול עדות בעבירה דאורייתא ופסול עדות בעבירה דרבנן.

א) איתא במתניתין סנהדרין כד ע"ב ואלו הן הפסולים [פירש רש"י לדון ולהעיד] המשחק בקוביא והמלוה בריבית [עיי"ש תוס' דמירי בריבית שאינה קצוצה, או אפילו את"ל דמירי בריבית קצוצה לא משמע ליה למלוה איסור כיון דהלווה מדעתיה יהיב, וכולה מתניתין בפסולי דרבנן מיירי] מפרחי יונים וסוחרי שביעית.

ועיין עוד גמרא [סנהדרין כו ע"ב] דקאמר שם דהנך פסולים שאינם פסולים אלא מדרבנן צריכים

הכרזה כיון דהוו גזלן דרבנן, אבל גזלן דאורייתא לא בעי הכרזה, ופירש רש"י וגזלן דאורייתא היינו כגון חוטף וכדכתיב ויגזול את החנית מיד המצרי.

ב. דין רשע דחמס ודין רשע שאינו של חמס

א) עוד מבואר בגמרא סנהדרין כז ע"א דמומר האוכל נבלות לתאבון דברי הכל פסול, אבל במומר להכעיס לאביי פסול כיון שהוא רשע, ורחמנא קאמר אל תשת רשע עד ["אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס"]. ואילו רבא פליג וס"ל דבעינן רשע דחמס, ומומר להכעיס אינו רשע דחמס.

ב) ובטעם הדבר שהאוכל נבלות לתאבון חשיב רשע דחמס, פירש רש"י כיון דמשום ממון קא עביד דהא שכיחא בזול טפי מדחיתא, הו"ל כרשע דחמס ופסול לעדות. לעומ' תוס' בסנהדרין [דף ט ע"ב ד"ה לרצונן] כתבו דגם אם ליכא נפק"מ לממון מ"מ כיון

מעדות ה"ו] כיון שאין פסולו ידוע קודם שהכריזו עליו לא רצו להפסיד ממון הבריות מאחר שכבר העידו ואין פסולים אלא מדרבנן.

(ב) עיי"ש בחדושי רעק"א אשר הביא מחלוקת האחרונים בדין עובר עבירה דאורייתא שאין בה מלקות שאין פסולו אלא מדרבנן. לדעת שו"ת עבודת הגרשוני גם בזה בעינן הכרזה כיון שאין פסולו אלא מדרבנן, ואילו לדעת שו"ת מהרי"ט כיון שאיסורו מן התורה בכה"ג נפסל בלא הכרזה. ושאיני עבירה דרבנן דלא משמע להו לאינשי ולא מחזקי להו לרשיעי, אבל עבירה דאורייתא כולם יודעים שעבירה היא ואין לה הכרזה גדולה מזה, וכ"כ הפת"ש סק"ו בשם הברכ"י והכנה"ג עיי"ש באורך.

ה. דין חשוד על העריות.

(א) איתא בסנהדרין [כו ע"ב] אמר רב נחמן החשוד על העריות כשר לעדות. אמר רב ששת עני מרי ארבעים בכתפי וכשר. אמר רבא ומודה רב נחמן לענין עדות אשה שהוא פסול.

(ב) ויש להתבונן במאי קא מיירי רב נחמן ורב ששת, האם בבוועל את הערוה ממש, או במי שהוא סני שומעניה ויש עליו קול שהוא רגיל וגם בעריות ומתייחד עמהם.

הנה בדבר זה מצאנו מחלוקת ראשונים, עיי"ש רש"י אשר כתב דהטעם שלרב נחמן חשוד על העריות כשר לעדות כיון דבעינן רשע דחמס וליכא. ולפי"ז מתבאר שאפילו מעידים עליו שבא על הערוה מ"מ כיון שאין זיקה לעבירה לענין ממון לא הוי רשע דחמס. ורש"י לשיטתיה אשר ביאר בדעת רבא דמומר האוכל נבלות לתאבון הוי ליה רשע דחמס מכח רווח הממון שיש בדבר, הא בסתם מומר לתאבון שאין בו רווח ממון לא חשיב רשע דחמס לפירוש רש"י. וכ"כ הנמוק"י בשם רש"י דחשוד על העריות היינו שבא על הערוה ממש, וכן דעת בעל העיטור. וכך מפורש ג"כ ברי"ף אלא שפירש בדעת רב נחמן דלעולם לא בעינן רשע דחמס וכאביי, או מטעם דגם לרבא כל שהוא מומר לתאבון הו"ל רשע דחמס וכדכתבו התוס'

שאוכל נבלות להנאתו ועובר על דעת קונו מקרי רשע דחמס, כי כמו"כ היה עושה בשביל הנאת ממון ומעיד עדות שקר.

(ג) נפק"מ בין פירוש רש"י לתוס' בפשוטו הוא בדין הבא על הערוה להנאתו, לרש"י כיון שאין בו רווח ממון לא מקרי רשע דחמס ולא יהא פסול לעדות לשיטת רבא אלא לאביי [דקיי"ל כוותיה].

אבל לפירוש התוס' דכל העובר להנאתו מקרי רשע דחמס כאוכל נבלות לתאבון ואפילו בלא רווח ממון, א"כ לפי"ז הבא על הערוה הו"ל רשע דחמס וגם לרבא שייך שיפסל.

ג. פסק הלכה בפסולים דאורייתא ובפסולים דרבנן

(א) נפסק בשו"ע חו"מ סימן ל"ד ס"א רשע פסול לעדות. ושם בס"ב איזהו רשע כל שעבר עבירה שחייבין עליה מלקות ואין צ"ל אם חייבים עליה מיתת בי"ד, לא שנא אם עבר לתאבון לא שנא אם עבר להכעיס. הא קמן דהילכתא כאביי דלא בעינן רשע דחמס. וברמ"א שם כתב דאם עבר עבירה שאין בה מלקות פסול מדרבנן.

(ב) ושם ס"ג פסק מרן השו"ע דאם היתה עבירה שעבר מדרבנן פסול מדרבנן. לעומ"ז הרמ"א שם כתב וי"א דבדבר דדבריהם אינו נפסל אא"כ עבר בדבר שיש בו חימוד ממון. נפק"מ במה שנחלקו מרן ורמ"א בדין הלואה בריבית דרבנן [שם ס"י], דלמך בין הלווה ובין המלוה פסולים מדרבנן, ואילו להרמ"א רק המלוה נפסל כיון שיש בו חימוד ממון, ולא הלווה כיון דהו"ל איסור דרבנן שאין בו חימוד ממון.

ד. דין הכרזה בפסולי עדות

(א) ושם בשו"ע סכ"ג הפסול מן התורה שהעיד עדותו בטילה אע"פ שלא הכריזו עליו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, לעומ"ז הפסול מדבריהם כל עדות שהעיד קודם שהכריזו עליו עדותו כשרה. טעם הדבר הוא כתב הסמ"ע [שם סקנ"ה] בשם הרמב"ם [פי"א

פסיק, אלא שפסק הלכתא כרב נחמן שאינו נפסל בזה לשאר עדויות חוץ מעדות אשה בין להכניס ובין להוציא. והטעם בזה כיון דשקלו וטרו רבא ורבינא ואיתימא רב פפא במילתיה דרב נחמן סברי כוותיה. וטעם נוסף כתב הרא"ש דלענין פסול עדות דמי טפי לדינא מאשר לאיסורא, וקיי"ל הלכתא כרב נחמן בדינא.

שיטה שלישית מצינו לבעל העיטור שגם הוא גרס כהרי"ף וס"ל דרב נחמן מיירי בבא על הערוה ומה שמכשירו לשאר עדויות זה מפני שיצרו תוקפו. ועכ"ז פסק בעל העיטור כרב נחמן מהטעמים הנזכרים ברא"ש.

(ו) העולה מהאמור:

א דבדין הבא על הערוה בין להרי"ף ובין להרא"ש הרי הוא פסול מדאורייתא לכל עדויות שבתורה. להרי"ף מטעם דהלכתא כרב ששת, ולהרא"ש מטעם שגם רב נחמן מודה בזה לפסול. וזה דלא כבעל העיטור שמכשיר לשאר עדויות גם בבא על הערוה מטעם דיצרו תוקפו [למאי דמפרש כך ברב נחמן ופוסק כמותו].

ב בדין חשוד על העריות היכא דסני שומעניה ויוצא עליו קלא דלא פסיק שהוא רגיל וגם בעריות ומתייחד עם העריות, להרא"ש כשר לשאר עדויות ופסול לעדות אשה, ואפשר שגם הרי"ף יודה לו בזה דלא פסל בשאר עדויות אלא בבא על הערוה.

ז עיין תוס' [סנהדרין ט ע"ב] אשר כתבו לפרש את דעת רב נחמן וס"ל לחד פירושא שאפילו בא על הערוה יצרו תוקפו וכשר לעדות אחרת, מ"מ הטעם שיודה לפסול בפלוני רבעני לרצוני זהו מטעם דהחשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו [בכורות דף ל'], דהיינו שבאותו דבר עצמו שהוא חשוד אינו נאמן.

וכיו"ב פירש מרן הב"י [חו"מ סימן לד'] דהטעם שלרב נחמן חשוד על העריות פסול לעדות אשה הוא מכיון דהחשוד על הדבר אינו דנו ואינו מעידו.

ח שיטה רביעית מצינו להרמב"ם [פכ"א מאסו"ב ה"א וה"ב] וכפי שפירשוהו המגיד משנה והאו"ש שם.

[בסנהדרין בסוגיין ובדף ט ע"ב] הנ"ל, דכשם שהתאבון מעבירו על דעתו לבא על הערוה כך ג"כ חמדת הממון מעבירתו על דעתו להעיד עדות שקר. ומ"מ הטעם שרב נחמן מכשירו אע"ג שבא על הערוה כיון דיצרו תוקפו. וכ"כ כתבו התוס' [בדף ט' ע"ב וכ"ו ע"ב] לחד פירושא דחשוד על העריות דהיינו שבא על הערוה ועכ"ז הוא כשר לדעת רב נחמן כיון שיצרו תוקפו, וזה כפירוש הרי"ף הנ"ל.

ג אלא שהוקשה לתוס' מאי שנא מהגמרא סנהדרין [ט ע"ב] דאמרינן התם פלוני רבעני לרצוני דהו"ל המעיד רשע ואי לאו דאין אדם משים עצמו רשע היה צריך להיפסל לעדות. וצ"ע מדוע לא נאמר שלא יפסל לדעת רב נחמן ורבא מטעם שיצרו תוקפו. שהרי בסוגיינתו [כ"ו ע"ב] נראה דרבא אית ליה דרב נחמן מדחילק בדעת רב נחמן בין שאר עדויות שאינו נפסל להם לבין עדות אשה שהוא נפסל גם לרב נחמן, ולעומ"ז [שם דף ט ע"ב] לא הכשיר רבא בפלוני רבעני לרצוני אלא מטעם שאין אדם משים עצמו רשע הא בלאו הכי היה צריך להיחשב רשע ולהיפסל, א"כ קשה מדוע שלא יוכשר מטעם דיצרו תוקפו. על זה תירצו התוס' בב' המקומות דלא דמי אוכל נבלות וכן רובע שבהם אין יצרו תוקפו כ"כ כמו הבא על הערוה.

ד פירוש אחר כתבו התוס' הנ"ל בב' המקומות וכ"כ הרז"ה והרא"ש דלעולם בבא על הערוה גם רב נחמן יודה לפסול, ומה שהכשיר רב נחמן לשאר עדויות אינו אלא בחשוד על העריות, דהיינו שהוא רגיל וגם בעריות ומתייחד עמהם וסני שומעניה, ומאי דקאמר רב ששת ארבעים בכתפי הוא מטעם שמלקים על הייחוד [קדושין פא ע"א] חוץ מייחוד עם אשת איש, ומלקין על לא טובה השמועה בקלא דלא פסיק שהמון עם מעבירים קול.

ה והנה לענין הלכה בדין חשוד על העריות הרי"ף כתב בשם הגאונים דהלכתא כרב ששת באיסורי, ושע"כ לפירושו שחשוד על העריות זה הוא הבא על הערוה דינו שהוא פסול מדאורייתא לכל העדויות שבתורה.

שיטה שניה היא להרא"ש אשר מפרש שהחשוד על העריות הוא כהנ"ל דסני שומעניה בקלא דלא

הערוה רק שחשוד בעלמא פסול לעדות אשה, בין לענין קידושין ובין לענין גירושין.

מיהו עיי"ש ח"מ סקי"ד ובב"ש סק"כ דהחשוד על העריות שהוא פסול לעדות אשה, אין פיסולו אלא מדרבנן כיון דאינו לאו מפורש רק שהוא חשוד לאותו דבר. מ"מ סיים הב"ש שם וכתב דאם מחבק ומנשק לערוה דחייבי כריתות או מיתת בי"ד הרי הוא חשוד על העריות ופסול מדאורייתא כמפורש ברמב"ם [פכ"א מהאסו"ב] ובמ"מ שם, אבל אם רק מתייחד עם העריות אינו פסול אלא מדרבנן.

י והנה בדין המקדש בפסולי עדות דאורייתא נפסק בשו"ע אבן העזר [סימן מב ס"ה] דאין חוששין לקידושין, אבל במקדש בפסולי עדות דרבנן חוששין לקידושין ואם אינו רוצה לכונוס צריכה גט. ולאור האמור אם באו שני עדים והעידו על ב' עדי הקידושין שבאו על הערוה יש לפוסלם מן התורה ואין חוששין לקידושין. וכמו"כ לשיטת הרמב"ם אם העידו עליהם שמחבקים ומנשקים לערוה ובכלל זה פנויה נדה, הרי אלו נפסלו לעדות מן התורה ואין חוששין לקידושין. אבל אם רק יצא עליהם קלא דלא פסיק שהם חשודים על העריות ואין עליהם עדות שבאו על הערוה, למבואר בח"מ ובב"ש הנ"ל אין פיסולם אלא מדרבנן וחוששין לקידושין. וכ"כ רעק"א בשו"ת סימן צ"ט.

מיהו שיטת ספר המקנה בקונטרס אחרון סוף סימן מ"ב דהחשוד על העריות פסול לעדות אשה מן התורה. וכן נראה מהש"ך יו"ד סימן קי"ט סקי"ח אשר השיג על הב"י בפירושו לפסול את החשוד על העריות לעדות אשה מטעם דהחשוד על הדבר אינו דנו ואינו מעידו. והש"ך שם השיגו כיון דלית הלכתא כר' מאיר, אלא טעם פיסולו הוא משום נוגע דניחא ליה דתהוי פנויה, או שלא תהא פנויה ומים גנובים ימתקו, והנה פסול נוגע הוא מדאורייתא. הנה לשיטה זו של המקנה והש"ך דפסולם מדאורייתא לעדות אשה, לפי"ז אם היו העדים חשודים על העריות בקלא דלא פסיק נכתבטלו הקידושין.

יא מ"מ לענין הלכה אין נראה להורות כן חדא דלטעם מרן הב"י אין פיסולו משום נוגע, ועוד דלדעת

דשם כתב הרמב"ם כל הבא על הערוה מן העריות דרך אברים או שחביק ונישק דרך תאוה ונהנה בקירוב בשר הרי זה לוקה מן התורה שנאמר לבלתי עשות מחוקות התועבות ונאמר לא תקרבו לגלות ערוה כלומר לא תקרבו לדברים המביאים לידי גילוי ערוה. והעושה דבר מחוקות אלו הרי הוא חשוד על העריות.

וכתב עליו שם המ"מ וז"ל רבינו סובר שמה שכתוב בסנהדרין [כו ע"ב] גבי חשוד על העריות מ' בכתפי, שהוא זה המחבק והמנשק, וכך אמרו החשוד ואמרו שלוקה את הארבעים. וסיים ויש בו פירוש אחר.

והנה מרן הב"י בבדק הבית חו"מ סימן ל"ד כתב בדעת הרמב"ם שסתם לפסול פסולי עדות דאורייתא [פי"ב מהלכות עדות] בזה שעובר עבירה שיש בה מלקות, וכוונתו דבכלל הדבר הוא הבא על הערוה כפירוש הרי"ף. והאו"ש על הרמב"ם הנ"ל כתב להשיג על הב"י מדברי הרמב"ם הנ"ל והמ"מ שלרמב"ם פירוש שלישי דהיינו שהוא מחבק ומנשק לערוה.

ט לענין הלכה עיין חו"מ סימן ל"ד סכ"ה דאין אדם נפסל בעבירה עפ"י עצמו אלא עפ"י עדים שיעידו עליו שאין אדם משים עצמו רשע. וכתב שם הפת"ש בשם הברכ"י דאם לא העידו עליו אלא עד אחד אינו נפסל כלל ואפילו לא מדרבנן, וכתבו שם שהם דברים ברורים.

וברעק"א שם כתב בשם הכנה"ג בהגהות הטור דאם הלה מודה י"ל דנפסל בעדות עד אחד כיון שהודה, וע"ע פת"ש שם ס"ק מ', וע"ע שדי חמד [מערכת א' בכללים דף מה ע"ב] דהדבר שנוי במחלוקת.

והרמ"א שם כתב ואין עד נפסל על קול וחשד בעלמא כגון מי שחשוד על העריות שרגיל עם עריות להתייחד עמהם וקול יוצא עליו, כשר לכל עדות חוץ מלעדות אשה. וכתב שם הסמ"ע ס"ק ס"א בשם רבינו ירוחם והרא"ש ואפילו בקלא דלא פסיק כשר לעדות.

כמו"כ פסק כן הרמ"א באבן העזר [סימן מ"ב ס"ה] דהחשוד על העריות, אע"פ שאין עדים שבא על

ו. דין שוגג ומורה היתרא.

(א) והנה לענין מה שכתבנו בשם הרמב"ם והמ"מ והב"ש והא"ש דאם העידו שמחבק ומנשק את הערוה נפסל מדאורייתא, עדיין יש לדון באנשים כבנ"ד שאצלם פשתה המספחת ולא שמיע להו ומורי היתרא, שלא יפסלו בזה. כי אפילו באיסורי תורה דלא ידיע להו לאינשי אינם נפסלים אא"כ יודעים הם מן העבירה, אבל אם הם שוגגים אינם נפסלים. כנפסק בשו"ע [חו"מ סימן ל"ד ס"ד] בדין קוברי המת ביו"ט ראשון דאינם נפסלים אפילו נדו אותם ושנו בדבר, כיון שהם סבורים שמצוה הם עושים ולא נדו אותם אלא לכפרה ומקורו מגמרא סנהדרין כו.

(ב) כמו"כ נפסק בשו"ע [חו"מ סימן ל"ד סעיף כ"ד] שאינו נפסל אא"כ עבר על דברים שפשט בישראל שהם עבירה, אבל אם ראוהו עובר על דבר שקרוב העושה להיות שוגג צריכים להזהירו ואח"כ יפסל. כיצד ראוהו קושר או מתיר בשבת צריך להודיעו שזה חילול שבת מפני שרוב העם אינם יודעים זה. וכן אם ראוהו עושה מלאכה בשבת או ביו"ט צריך להודיעו שהיום שבת שמא שוכח הוא. כמו"כ מי שנעשה מוכס או גבאי שמוסיף לעצמו, צריכים העדים להודיעו שהעושה דבר זה פסול לעדות. והטעם הוא כיון שרוב העם אינם יודעים דברים אלו וכן כל כיוצא בזה.

(ג) ועיי"ש סמ"ע סקנ"ז אשר סיכם דבעינן ג' הודעות: האחד - דאפילו אם הוא יודע שאותו יום שבת מ"מ אם אינו יודע את איסור המלאכה צריך להודיעו. והשני - גם אם המלאכה מפורסמת מ"מ כל שאינו יודע שהיום שבת צריך להודיעו. והשלישי - אם אינו יודע שנפסל לעדות ע"י העבירה צריך להודיעו שנפסל על ידה.

מיהו עיי"ש בנתיבות המשפט [סקט"ז] אשר כתב ביחס להודעה השלישית דכל זה אינו אמור אלא ביחס לפסול עדות מדרבנן וכגון משחק בקוביא או מוכס או גבאי, דהם אמרו לפסול והם אמרו שצריך להודיעו שהוא נפסל, אבל ברשע שאמרה תורה אל תשת רשע עד, לא חילקה התורה ונפסל גם אם לא הודיעו שנפסל

גדולי האחרונים הנ"ל ח"מ ב"ש ושו"ת רעק"א אין פיסולם אלא מדרבנן. ויש להוסיף בזה את שיטת הראשונים [רש"י מהר"ם פאדווה בעל העיטור יד רמה ומאירי] כגירסת הגמרא שלנו שהחשוד על העריות אליבא דרב נחמן אינו פסול אלא לגירושין מטעם חשש שעניו נתן בה, אבל לקידושין נאמן לומר שנתקדשה. ועכ"פ גם אם מידי ספיקא לא נפקא הרי שיש לחוש לקידושין ושלא תצא בלא גט.

על כן בודאי אין לעשות הפקעת קידושין על מקרה של חשוד בעריות, כל היכא שלא העידו עליו עדים כשרים שבא על הערוה ממש. וכ"כ בשו"ת פני אריה [סימן כ"ח הוב"ד בפ"ת ש"אבן העזר סימן מב סקי"ח] דאפילו היו חשודים על עריות דאורייתא אינם פסולים אלא מדרבנן, והא קיי"ל דהמקדש בפסולי עדות דרבנן חוששים לקידושין. ועוד כתב שם בתשובה דכל היכא שנתקבלה העדות על עדי הקידושין לפוסלם שלא בפניהם לאו כלום היא וכמבואר במרן הב"י אבן העזר סימן מ"ה ד"ה מצאתי בשם חכמי טוליתולא, ועיי"ע מה שהאריך בזה.

(יב) עוד כתב שם במפתחות של שו"ת פני אריה להשיג על שו"ת הרא"ם [סימן כ"ד ד"ה וכן הראיה השביעית] אשר כתב שפעמים יש לפסול את העד שלא מתורת עדות אלא מתורת חזקה באמצעות עדויות שהעידו עליו ואפילו שלא בפניו שהוא איש עברין אוכל מאכלות אסורות בכל יום ומשחק בקוביות ונשבע על שקר בהזכרת השם בכל יום והוחזק למשומד שאינו נכנע לדת אלא פורש עצמו מדרכי ציבור והולך אחרי שרירות לבו, וס"ל לרא"ם דבכה"ג אין צורך להעידו בבי"ד או בפניו שהרי מלקין על החזקות וסוקלין ושורפין על החזקות. וגם בזה השיגו בשו"ת פני אריה הנ"ל. אבל הכא כו"ע מודים שבסתם חשוד על העריות ואפילו בקלא דלא פסיק וסני שומעניה דאין לפוסלו אפילו לא מדרבנן כל היכא שלא נתקבלה עדות בבי"ד. ושאני מקרה של הרא"ם דאיירי בהוחזק למשומד. ואפילו היכא שנתקבלה העדות בבי"ד על החשוד בעריות, מ"מ אין להפקיע הקידושין בשל כך, כיון שאין פיסולו אלא מדרבנן.

ג. המנשק והמחבק לעריות בכלל פסול זה [רמב"ם ומגיד משנה פכ"א מאסו"ב ה"ב. וב"ש אבן העזר סימן מ"ב סק"כ].

ד. החשוד על העריות בקלא דלא פסיק אינו נפסל אלא לעדות אשה ופסולו מדרבנן [רמ"א חו"מ ל"ד סעיף כ"ה, ורמ"א אה"ע סימן מ"ב ס"ה בח"מ ובב"ש שם].

ב. דין הפקעת קידושין מחמת פסולי עדות

א. אין להפקיע קידושין מחמת פסולי עדות אא"כ יעידו עליהם בפני ב"ד ובפניהם שהם פסולי עדות מדאורייתא.

ב. לפי"ז גם אם העידו עליהם שהם חשודים על העריות ואיכא קלא דלא פסיק על כך, חוששים לקידושין כיון שאין פסולם אלא מדרבנן. [שו"ת פני אריה].

ג. באיסורים אפילו של תורה אך פשתה המספחת בדבר ולא שמיע להו להיפסל בהם, אלא מורים היתרא לעצמם, אינם נפסלים לעדות מחמת זה. ושע"כ גם אם יעידו עליהם בפני ב"ד ובפניהם שהם מנשקים ומחבקים את העריות אין להפקיע קידושין מחמת כך.

ג. מסקנא דדינא

במה שהועד על העד שהוא מתגורר במקום שפרוצים בעריות ולא היתה העדאה שבא על הערוה ממש, אלא בקלא דלא פסיק, ואף אם העידו שהיה חיבוק ונישוק עם הערוה או הנדה מ"מ אין להפקיע הקידושין בשל כך, כיון דלא שמיע להו ולא חשיב להו ומורים היתרא בזה, וכנ"ל בתשובת רעק"א במגלח זקנו בתער, ובשו"ת הרמ"א בדין מוסר ממון חבירו.

ד. וכל זה כתבנו לענין הפקעת קידושין, אבל בודאי שאין לקחת לכתחילה עדים שכאלה כיון שיש בהם חשש פסול דאורייתא או דרבנן. [עיין מה שכתבנו בזה בספרי שמרו משפט ח"ג סימן ה' בענין מחזיקי המכשירים האסורים].

על ידי כך, ועוד שחשוד על עדות שקר. ואולי אפשר שגם הסמ"ע יודה לדברי הנתיה"מ.

ד עיי"ע שו"ת רעק"א [קמא סימן צ"ו, הוב"ד בפת"ש אה"ע סימן מ"ב סקי"ח, ובפת"ש חו"מ ל"ד סק"ח] אשר כתב בדין עדי קידושין שהעידו עליהם שמגלחים זקנם בתער דאין לבטל הקידושין מחמת זה וראוי לקבל גט. ובטעם הדבר כתב דכיון שהשחתת הזקן בתער נתפשטה בעוונותינו הרבים אצל הרבה לא חשיב להו שזה איסור כ"כ. ואף שהעדים עצמם לא התנצלו בפני הבי"ד בנימוק זה, מ"מ אנחנו מתנצלים כמו שכתב המהרי"ט דאפילו הודה העד שעשה במזיד אין אדם משים עצמו רשע. ודבר כזה שפשטה המספחת בענין הגילוח בתער ולא משמע להו כ"כ לאיסורא אין לפוסלם, ועכ"פ אין לבטל הקידושין.

כיו"ב כתב בתשובת רמ"א בדין עד מוסר ממון שאין לפוסלו בשל כך כיון דלא משמע להו דין מסירה אלא במוסר גוף, אבל במוסר ממון שבעוה"ר מצוי הקלקול אצל ראשי העיר לא משמע להו כעבירה, ושע"כ אין לבטל את הקידושין מחמת זה.

ה על כן גם באופן שהעידו עליו עדים כשרים בפני ב"ד ובפניו שהוא מחבק ומנשק לעריות כגון נדות או אפילו אשת איש, מ"מ בעוה"ר שפשטה הספחת ולא שמיע להו דבר זה כאיסור ומקיימים בעצמם מנהג אותיות גהנם, ובודאי שאינם נותנים על לבם שנפסלים על ידי כך הרי שגם בכה"ג אי אפשר להפקיע את הקידושין.

ז. העולה מהאמור:

א. דין פסולי עדות מחמת עריות

א. הבא על הערוה נפסל לכל עדויות שבתורה מדאורייתא [טור חו"מ סימן ל"ד]

ב. כמו"כ הבא על הנדה ואפילו פנויה בכלל פסול זה [מרדכי בשם הגאונים הוב"ד בב"י שם].

בירור הלכתי מאת הגאון הגדול רבי יהודה חטאב שליט"א מגדולי תלמידי מרן הגר"צ אבא שאול זצ"ל ובעהמח"ס קדושת ישראל

בענין שערוריית ביטול הקדושין ע"י דייני חיפה

ראשית דבר נציג את העובדות כהייתן:

מזדבר בזוג שנישאו בשנת תש"ע, ונולדו להם שני ילדים, לטענת האשה הבעל היה אדם אלים, וניתק אותה ממשפחתה וכו', [והבעל מכחיש, ואף הצליח להוכיח על חלק מטענותיה שאינן נכונות], היא פנתה לרווחה, ושם הפנו אותה למקלט לנשים מוכות על סמך דבריה, היא הגישה תביעת גירושין בבית הדין הרבני, הבעל דרש שלום בית וסירב לגרש, וביה"ד עוד לא קבע כפיית גט בכלא, אלא עשו לו הרחקות רבינו תם [בבית דין "הגדול", לאחר שבית הדין האזורי בפתח תקוה דחה את תביעת הגירושין וקבע שאסור לכנותו בשום שם גנאי ולא לקוראו בשם "סרבן גט"], וכיון שעלה חשש שיברח מהארץ, לכן ביטלו לו את הדרכון, אבל זה לא עזר, הוא השיג דרכון מזויף, ועמו נמלט לחו"ל. אחרי זמן הוא אותר בחו"ל, ומדינת ישראל הגישה נגדו בקשת הסגרה, ולבינתיים הוא מעוכב בחו"ל עד למתן החלטה שם בדבר בקשת ההסגרה.

לכאורה ההמשך לפי דרכם הידועה היה צריך להיות, שיחכו להסגרתו לארץ, וכאן יוכנס לכלא עד שיתן גט, אבל הדיינים אצה להם הדרך, והחליטו לבטל את הקדושין, ועי"ז להתיר אותה לשוק גם בלי קבלת גט, וזה מה שנעשה.

עילת ביטול הקדושין היא, כיון שאחד מעדי הקדושין פסול לעדות, הוא גדל במשפחה דתית ולמד בבי"ס דתי, אבל במשך הזמן התדרדר מבחינה דתית, שני עדים שומרי מצוות העידו עליו שהיתה לו חברה (כלומר שעובר על פריצות ועל נדה), ואחד העדים העיד עליו גם על חילול שבת, והעד השני העיד שלא ראה אצלו אף פעם חילול שבת, רק ראה שהיתה לו חברה (וכנ"ל). גם עד הקדושין בעצמו הודה שבמשך הזמן התדרדר מבחינה דתית, ושהיתה לו חברה והיה גם מחלל שבת.

כאמור ביה"ד דחיפה (רבי אברהם שלוש, רבי דניאל אדרי, רבי שמואל חזן) פסקו שהקידושין בטלים, כי העד פסול. ובפסק הדין המקוצר נכתב באות א' שהאשה מותרת להינשא גם בלי קבלת גט, ובאות ב' נכתב שהפס"ד ניתן בדעת רוב, (כלומר שמתוך השלשה היה אחד שהתנגד), ובאות ג' נכתב שיש לשנות (במשרד הפנים) את מעמד האשה מנשואה לפנויה, ובאות ד' נכתב שנימוקי פסק הדין חסויים ואינם ניתנים לפרסום.

לכאורה לפי זה אי אפשר לפרוך את פסק הדין, שהרי הוא חסוי... אבל יש פסק דין של הגר"ץ בוארון והגרש"ם עמאר שפסקו שקדושין אלו בטלים, וודאי שפסק הרוב בביה"ד הנ"ל הוא מסתמך על הפסק של הרבנים עמר ובוארון, וא"כ נעיינ בהם ונשיב עליהם.

והנה מדבריהם עולה שלולי הודאת העד עצמו, אי אפשר לסמוך על העדים האחרים, דלגבי חילול שבת, הרי יש רק עד אחד, (העד השני מעיד שלא ראה אצלו שום חילול שבת, אע"פ שהיה בא אצלו הרבה בשבתות), ולגבי פריצות ונדה, יש הרבה דתיים שלא יודעים חומרת איסורים אלו, ולכן הם (הרבנים עמר ובוארון) מצרפים את ההודאת בעל דין, שמודה שנחלש במשך הזמן בדת, והיה מזלזל באיסורי נדה ושבת, אע"פ שידע את חומר האיסור.

אלא שכאן עמדה כנגדם ההלכה הידועה ש"אין אדם משים עצמו רשע", ואיך נאמין לו לפסול עצמו מדין רשע, ולזה כתבו שני היתרים, א' ע"פ שו"ת יבי"א (ח"ד אה"ע סימן ה' אות ד') משם שו"ת משיבת נפש (למהרא"ל צינץ), שכתב שמי שמשים עצמו רשע אמנם לא נפסל מדין רשע, עכ"פ הוא נפסל מדין "הבזויים", שכתב הרמב"ם שהם פסולים לעדות. ועוד היתר כתבו, ע"פ המרדכי בב"ב גבי נסכא דר' אבא, שאם יש עד נוסף שמעיד עליו והוא מודה לדברי העד, בכה"ג אדם משים עצמו רשע ונפסל.

עוד היתר כתב הרב עמר, שבימינו שחילול שבת הוקל הרבה בעיני העולם, ולא מתביישים בזה, בכה"ג לא נאמר הדין שאין אדם משים עצמו רשע.

עוד ציין הרב עמאר לספר משפט צדק, שכתב שאם יש רגלים לדבר שהעדים עשו העבירה, בכה"ג ל"א אין אדם משים עצמו רשע. והביא הרב עמאר עוד כמה סברות כעין זה מהפוסקים, ע"ש (שהאריך מענין לענין).

עוד דנו הרבנים עמאר ובוארון שהרי דעת חת"ס שאם אחד מעדי הקדושין פסול, תתקיים העדות בשאר העדים, אם היו עדים שומרי מצוות בין הקהל, (וכאן מדובר במשפחות דתיות), ודחו שאין ההלכה כן, אלא ההלכה בזה כמהרי"ו, שכיון שייחד עדים מסויימים, אין הקדושין מתקיימים אלא ע"י העדים שייחד.

עוד דן הרב עמאר, שהרי עכ"פ העד השני כשר, ויש ראשונים דס"ל להלכה שהמקדש בעד אחד חוששין לקדושו, ודחה ע"פ הפוסקים שהביא, דהיכא שקידש בשני עדים ונמצא אחד מהם פסול, כאן לכ"ע אין חוששין לקדושין, וציין למה שכתב בענין זה בשו"ת שמע שלמה ח"ד אה"ע סימן ו', עכת"ד.

וכעת הבה נבוא לברר את הדין בזה, ונקדים שיש כאן שלשה דברים לדון בהם, א' שיש פוסקים דס"ל שאף אם העדים פסולים הקדושין קיימים, ב' יש פוסקים שבכה"ג חוששין לקדושין בגלל העד אחד הכשר, ג' האם עד הקדושין יכול לפסול את עצמו. וזה החלי, בעזר צורי וגואלי.

נידון א'. האם הקדושין מתקיימים אע"פ שהעדים היו פסולים

דעת חת"ס וסיעתו שאם נמצא אחד מהעדים או שני העדים פסולים, והיו עוד עדים כשרים בקהל, תתקיים העדות בשאר עדים כשרים, והקדושין קיימים.

והובאו (חת"ס וסיעתו) בכמה מקומות ביבי"א, אבל הם מובאים בהרחבה ביבי"א ח"ח אה"ע סימן ג', ונעתיק את עקרי הדברים בקיצור, באות ג' שם הביא את מהרי"ו שכתב שאם הבעל ייחד עדים פסולים,

הקדושין בטלים, כדין נמצא אחד מהם קרוב או פסול שהעדות כולה בטילה, והוסיף שכן כתב מהרש"ך ועוד, ושוב הביא באות ד' שבשו"ת חו"י כתב שאם אחד מעדי הקדושין היה פסול, תתקיים העדות בשאר עדים כשרים, והוכיח כן מהריב"ש בתשובה סי' תעט, ופסקו הרמ"א (סימן מב ס"ד), שאפילו אם ייחד עדים, יכולים אחרים להעיד, והיבי"א שם דחה שאינה ראייה, כי הם מיירי בהיו העדים כשרים, אז יכולים אחרים להעיד, אבל אם היו העדים פסולים, אין אחרים יכולים להעיד, מדין נמצא אחד קרוב או פסול עדותן בטלה, וציין לכמה פוסקים שג"כ כתבו כן, ונחלקו על החו"י, והעירו עליו שהרי מהרי"ו כתב להפך מדבריו (וכנ"ל), ושוב בהמשך דבריו הביא שבשו"ת מהריב"ל נחלק על הרי"ו, ובהמשך דבריו הביא עוד פוסקים לכאן ולכאן, ע"ש.

ובהמשך דבריו (באות ה') הביא שהאבני מלואים ג"כ כתב שלא נפסלו העדים כשרים ע"י העדים פסולים, ושוב הביא שם שהחת"ס סמך ע"ז להלכה, והקשה עליו שהרי דברי האבנ"מ נאמרו ליישב קושית הראשונים בדרך פלפול, לולא דברי הראשונים, אבל בראשונים משמע להיפך, עש"ב, ובהמשך דבריו (אות ו') ציין לעוד פוסקים לכאן ולכאן, ומסיק (בסוף אות ו') שיש לסמוך על הפוסקים שאם נמצא אחד קרוב או פסול בקדושין כל העדות בטילה, עכת"ד.

שוב ראיתי בספר משפט הכתובה ח"ו (פרק נג) שכתב שיש ליישב שאין סתירה בין מהרי"ו לחת"ס, כי מהרי"ו מדבר שהחתן עצמו בחר את העדים הפסולים, והחת"ס מדבר שמסדר הקדושין בחר את העדים, דאז החתן לא הסמיך את הרב לבחור עדים שיפסלו את הקדושין, והוסיף שכן מבואר חילוק זה בחת"ס בעצמו, וגם מה שהקשה יבי"א משאר ראשונים על החת"ס, העיר שם שהחת"ס בעצמו עמד ע"ז שם ויישב את זה, ע"ש, וכאן עת לקצר.

והנה בהמשך יבי"א שם (אות ח') הביא סברא נוספת שלא נתבטלה עדות העדים הכשרים עם הפסולים, עפ"י שיטת התוספות והרא"ש (מכות ו ע"א) שאין כל העדים נפסלים אא"כ העד הפסול העיד אח"כ בבי"ד, ולשיטה זו כתב הב"ש (בסימן מב ס"ק

ולא פירש מה דחה המשפטי עוזיאל, ועיינתי שם וראיתי שכתב שאנן סהדי נאמר רק בדבר שידוע לנו ולכל העולם, כגון אנן סהדי דמאי דתפיס האי ידידיה הוא, וכדומה, שזה אומדנא ברורה הידועה לכל, אבל בעדות שאין ידוע לנו מאומדנא אלא ע"פ עדים, אע"פ שיש רגלים לדבר להאמינם, אין דנים על פיהם כשהם פסולים לעדות, וכאן אינו גלוי לכל העולם אלא לעומדים בשעת קדושין, ולכן צריך עדות העדים, עכת"ד.

ועיינתי בשו"ת חת"ס שם, ושם הוכיח כדבריו, שהרי אין העדים יכולים להעיד שזאת היא הכלה, שהרי מכסים את פניה, אלא שידוע שזאת האשה שהושיבוה השושבינים באפריון, ע"ש.

[ויש להוסיף] שגם במקומות שאין מכסים את פני הכלה, עכ"פ כיון שבדרך כלל אין העדים מכירים אותה מלפני כן, א"כ למחרת אינם יכולים לזהות אותה, ואיך היא נרשמת כאשת איש ע"פ העדים, אלא שיש לנו אומדנא שזאת שנתקדשה אז היא זאת שנשואה לו עכשיו, וזה הוי אומדנא.

ומה שהקשה המשפטי עוזיאל שהרי האומדנא הזאת קיימת רק למי שהיה בחתונה זאת, נראה שכוונתו שזה ל"ד למה שמכסים את פניה, ששם עכ"פ יש עדות שפלוני נשא אשה שהושיבוה באפריון, וע"ז שפיר שיך אומדנא שאותה שישבה באפריון היא זאת שנשואה לו עכשיו, אבל כשהעדים פסולים, א"כ אין בכלל בירור שהיה חופה ולא חתונה, וא"כ אין אנן סהדי שנתקדשה, ואף שהיום החתונה נעשית בקהל

(ח) שבעדות קידושין אפ"ל אם העד הפסול התכוין מתחילה להעיד וגם העיד אח"כ בבי"ד, מ"מ לא נתבטלו הקידושין, שעכ"פ בשעת הקדושין עוד לא נתבטלה העדות ותפסו הקדושין, ואיך יתבטלו הקידושין מאליהם, ואע"פ שהב"ד לא יכולים לקבל עדותם כיון שיש גם עדים פסולים, עכ"פ המקדש קידש בפני עדים כשרים וכבר חלו הקדושין, ע"ש. וכתב בי"א שם שבשו"ת רעק"א (מהדו"ק סימן צד) כתב שזאת "סברא עצומה" ושכמעט אין מקום לחלוק ע"ז, ע"ש. ואמנם בהמשך בי"א שם הביא חולקים ע"ז, מ"מ הסברא נוטה יותר כהב"ש, ועכ"פ הרי יש כאן ספק נוסף לאסור.

ובהמשך בי"א שם (אות יג-יד-טו) הביא עוד צד חזק מאד לאסור, כיון שבשו"ת הרי"ף פסק דמה שאם היה אחד פסול נתבטלה כל העדות, זהו רק כשהעד הכשר ידע שהעד השני פסול והצטרף עמו, ולכן העדות בטלה, אבל אם לא ידע שהעד השני פסול, בכה"ג ל"א עדות כולם בטלה, והוסיף שכן דעת כמה ראשונים, (העיטור, הרמב"ן, הרשב"א, תשובות הגאונים), וכן דעת הש"ע ועוד ראשונים, ע"ש סוף אות יד ביבי"א. ולמעשה עשה ביבי"א שם (אות טו) ספק ספיקא להתיר, ע"ש. ועכ"פ בוודאי שיש כאן ספק נוסף חזק מאד לאסור¹.

ובסוף אות ו' הביא בי"א מה שכתב עוד בשו"ת חת"ס, שבקדושין בזמנינו שנעשים בפומבי בקהל רב, אנן סהדי שנתקדשה, וא"צ עדים לזה בכלל, ודחה שבשו"ת משפטי עוזיאל (אה"ע סימן נז עמוד ריב) נחלק עליו, והעלה דל"א בזה אנן סהדי, עכת"ד.

וכן מבואר באחיעזר (ח"א סימן כז וח"ג סימן יט) שאחר שני צירופים אלו נקט בהדיא שזהו ספיקא דדינא ואין להקל בדאורייתא בלא ספק נוסף (ולא כפי שהביאו הר' עמאר באופן מטעה וחלקי בלבד).

וגם בדאורייתא סבר להקל ע"י ספק ספיקא רק באיסור יבמה לשוק ולא באיסור אשת איש.

וכ"ה גם מפורש בחזון איש (בחלק התשובות והיחידושים סימן רנח) שאין להקל ע"ס קולות אלו לבד (והוא ז"ל צירף לתרווייהו רק כסניף נוסף לשם צירופם לעוד סניף נוסף ע"מ להקל בדברק!).

¹ הוספת העורך: ועוד נראה להוסיף, שיש לחוש גם למש"כ האחרונים (שו"ת לחם רב סימן כו, שו"ת סם ח"י סימן ז, שו"ת גבעות עולם קובו סימן יב, ועוד) בדעת רבינו חיים כהן שבתוספות במכות (ו' ע"א ד"ה לאסודיו) שאין כל הכשרים נפסלים לעדות אלא רק הכשרים שנתכוונו להעיד בשעת הראייה, ולא אותם שלא התכוונו מעיקרא להיות עדים. וכמובן שאחר שגם לגבי קולת המהר"י וייל [שע"י שייחד עדים פסל את כל האחרים לעדות], וגם לגבי הניסיון לפסול בנדו"ד את כל העדות מדין "עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה", בתרווייהו איכא המון המון חבילי עיקולי ופשוטי, לכן בוודאי שגם בשניהם יחדיו לא סגי כדי להתיר אשת איש לעלמא.

רב, עכ"פ אין גלוי זה אלא למי שהיה בחתונה, וכנ"ל.
כן נראה בכונת המשפטי עוזיאל.

וליישב דברי חת"ס י"ל, שלא מצוי כלל שאדם נושא אשה בלי טקס החתונה לפני כן, [ואולי הוא מדבר רק בשומרי תורה ומצוות, שלא מצוי בהם כלל נישואין בלי חתונה לפני כן], וכיון שבזמנו היו כל החתונות בקהל רב, א"כ אנן סהדי שנתקדשה, אע"פ שאין עדים כשרים ע"ז, ודוק.

ולכאורה יש להביא ראיה שאפשר שאשה תהיה נשואה אע"פ שאין עדי נישואין כשרים, וכמו שכתב חת"ס הנ"ל, דהנה הב"י אה"ע סוף סימן ד' הביא תשובת ר"ש משאנץ שכתב, שהקראים אסורים בקהל, כיון שנשותיהן מקודשות בכסף או בביאה, וגיטיהן פסולים, ונישאות לאחרים בחיי הבעלים, נמצאו הבנים ממזרים, עכ"ל. ויש מקשים ע"ז, שהרי לכאורה קלקלתם היא תקנתם, שהרי כמו שגיטיהן פסולים, כך גם קדושיהם פסולים, ואף שהם מקדשים בכסף או בביאה, הרי עכ"פ עדי הקדושין שלהם ודאי פסולים, וא"כ אינם ממזרים, ויש מתרצים שאולי היו בקדושין ישראלים כשרים, והם העדים על הקדושין. ולכאורה לא משמע כן מלשונו, דא"כ היל"ל שקדושיהם "ספק" קדושין, שהרי לא תמיד יש עדים כשרים בקדושין שלהם, ולפי החת"ס הנ"ל יש ליישב, דאפשר שהיה ידוע לר"ש משאנץ שהם עושים קדושין בקהל רב, ואנן סהדי שנתקדשו, וא"צ עוד עדים. ומה שכתב שמקדשים לפעמים בביאה, אולי היה מנהגם לייחד את החתן והכלה בחדר יחוד באמצע החתונה, וכמו שנוהגים האשכנזים היום.

ואם כנים אנו בזה, אז כן מוכח גם מרמב"ם, שכתב בתשובותיו (בשו"ת הרמב"ם מהדורת מכון ירושלים הנדפס מחדש הוא בסימן רלד וסימן תקיח) וז"ל, ומי שנשא אשה על מנהג הקראיין הרי היא אשת איש, ולא תתגרש אלא בגט, עכ"ל, ולא נראה כלל שכונתו שמא היו ישראל כשרים בחתונה, כי לשונו משמע שהיא אשת איש ודאי ולא ספק, ולפי חת"ס הנ"ל א"ש, די"ל שהיו עושים את חתונותיהם בקהל רב, ואנן סהדי שנתקדשו.

וראיתי בשו"ת הרדב"ז (ח"א סימן עג) שכתב שקדושי הקראים פסולים, כי עדיהם פסולים, ומה שכתב ר"ש משאנץ שהם ממזרים, זה רק באלו שמקדשים בעדים שלנו, אבל במצרים הם מקדשים רק בעדים שלהם, ולכן קדושיהם פסולים, ע"ש. ובהמשך דבריו הביא את תשובת הרמב"ם הנ"ל, וכתב (בסוף סימן עג) שגם הרמב"ם מדבר רק במי שנתקדשה בעדים כשרים ולא קראים, ע"ש.

והרואה יראה שדבריו דחוקים ביותר, דא"כ העיקר חסר מן הספר, והי"ל לפרש שמדובר דוקא כשידוע לנו שהם נתקדשו בעדים כשרים, אבל לפי חת"ס הנ"ל א"ש, דאפשר שידוע להם שהקראים היו עושים את הקדושין שלהם בקהל רב, ובכה"ג אנן סהדי שעשו את הקדושין כדרכם, ולכן הויא מקודשת. וכל זוג קראים שיש להם כתובה עם חתימת עדים על הכתובה, אמנם העדים פסולים, עכ"פ הכתובה הויא אומדנא שהיה מעמד קדושין וחופה כפי דרך הקראים, ועי"ז יש אנן סהדי שהיו כאן קדושי כסף או ביאה, ולכן הוו אשת איש גם בלי עדי קדושין כשרים.

שוב ראיתי בשו"ת מהרש"ך (ח"ג סימן טו) שהאריך מאד בענין זה, ותורף דבריו (בקצור נמריך), ששם יש שאלה שנשלחה למהרש"ך, ובה הרב השואל הביא את הר"ש משאנץ הנ"ל, ואת הרדב"ז הנ"ל, והוא תמה על הרדב"ז, דלשון הר"ש משאנץ לא משמע כלל שמדבר באוקימתא שהקראים הביאו עדים כשרים, אלא משמע שמדבר בקדושי קראים כדרך הקראים בעדים שלהם, ולזה כתב (הרב השואל בשו"ת מהרש"ך שם) דצ"ל שהר"ש משאנץ והרמב"ם ס"ל שהקראים כשרים לעדות, ואף שהם עוברים על התורה שבע"פ, הרי הם אנוסים, כי כך לימדו אותם, וע"ש מה שהאריך לדון בענין זה, וכאו עת לקצר.

ובהמשך דבריו הביא משו"ת הרא"ם (רבי אליהו מזרחי) שכתב שמי שנישאה לקראים הויא אשת איש, אע"פ שקדושיהם פסולים, עכ"פ כיון שנישאת לו ואנן סהדי שנבעלת לו לשם אישות ולא לשם זנות, (ר"ל שכיון שעשו קדושין (כדרך הקראים) א"כ העידו בעצמם שאין רצונם בבעילות של זנות אלא בבעילות

איש בגלל שכונתם בביאה לשם אישות ולא לשם זנות, וכנ"ל].

ועיין עוד בשו"ת אהלי יעקב (למהריק"ש) סי' לג, שם הביא את תשובת החכם שרצה לפרש שכונת ר"ש משאנץ והרמב"ם שהקראים כשרים לעדות, והביא את כל תשובתו עם הרבה הערות ופירוט שכתב עליה, שודאי שהם פסולים לעדות, ושוב כתב עוד תשובה (גם היא בסימן לג) בענין האם הקראים כשרים לקהל, והביא את תשובת ר"ש משאנץ, וכתב שודאי שהם פסולים לעדות, והר"ש משאנץ הנ"ל, ע"כ צ"ל שהוא מדבר רק בקראים שהיו מביאים עדים רבניים לקדושין שלהם, ע"ש. [א"ה: אין ספק שהוא דוחק גדול, דא"כ הי"ל לר"ש לפרש ולא לסתום].

ולענין תשובת הרמב"ם הנ"ל (שכתב שמי שנתקדשה לקראים "כדיני הקראים" היא אשת איש, ולא תנשא לשוק אלא בגט), הביא שהרדב"ז פירש שגם הרמב"ם מיירי שנתקדשה בעדים רבניים, והביא שהרב השואל הנ"ל כתב דלשון הרמב"ם לא מתיישב לפ"ז כלל, ומהריק"ש כתב שיש ליישב גם זה שהכונה "כדיני הקראים" אבל העדים היו רבניים, וכתב שעכ"ז כיון שזה דוחק לכן נראה לו שהיא תשובה מזוייפת, ע"ש.

והנה הרואה יראה שקשה מאד לקבל שהיא מזוייפת, שהרי הרדב"ז הביא אותה, ועוד היא קיימת בכת"י הרמב"ם, והובאה בשו"ת הרמב"ם בלאו, וגם קשה מאד לפרש שמדובר בעדים רבניים, דברמב"ם משמע שמדובר בקדושין "כדיני הקראים" לגמרי.

של אישות, וא"כ אף שקדושיהם פסולים, עכ"פ היא נהיית נשואה לו ע"י מה שנבעלת לו לשם נשואין), וכתב (הרב השואל שם) דאפשר שזו כונת הר"ש משאנץ, וע"ש מה שהאריך הרבה, אבל זה תורף דבריו.

וע"ז באה תשובת מהרש"ך, וגם היא ארוכה, וראשית דבריו דחה סברת הרב השואל, ליישב דברי ר"ש משאנץ והרמב"ם, דס"ל שהקראים כשרים לעדות, ודחה דודאי שהם פסולים לעדות, ע"ש"ב, ושוב כתב לדחות דברי הרא"ם (רבי אליהו מזרחי הנ"ל), וכתב שהיא סברא זרה עד מאד, ושוב הביא מי שכתב שנראה שכונת ר"ש משאנץ והרמב"ם כיון שמצוי רבניים בנשואין של הקראים, והם יהיו עדי הקדושין, ודחה (מהרש"ך) את התירוץ הזה, [וכנראה כונתו שכל התירוצים נדחו, ודברי ר"ש משאנץ והרמב"ם צריכים עיון], ושוב חזר לדון בענין שהקראים פסולים לעדות, ע"ש"ב. ובסוף דבריו דן למעשה האם הקראים מותרים בקהל, עכ"ת"ד.

והנה בשו"ת מהרש"ך הנדפס מחדש עם הערות, כתבו בהערות שם לענין מה שמהרש"ך נחלק על רבי אליהו מזרחי הנ"ל, שיש עוד פוסקים שנחלקו עליו, אבל בשו"ת תשב"ץ (ח"ג סי' מז) פסק כשו"ת הרא"ם בזה, ע"ש.² ולענ"ד א"כ לא נפלאות ולא רחוקה היא שגם ר"ש משאנץ והרמב"ם סוברים כן, ולפ"ז מתיישבים דבריהם אל נכון. [וזוה כעין מה שכתבתי לעיל ליישב דבריהם ע"פ חת"ס הנ"ל, ולפ"ז יש ליישבם עוד באופן אחר כעין זה, שהם נחשבות אשת

מהר"ם מרוטנבורג המובאת בתשו' מיימוניות להל' אישות (סימן כ).

אך מאידך, יעוין בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג ד"פ (סימן תקט) בתשובת רבי שמואל יהודה ב"ר מנחם הלוי, תלמידו של מהר"ם מרוטנבורג, שנקט להחמיר בזה.

ועוד יל"ע בסתירת תשובות הרשב"א משאנץ המובאות בתשובות מיימוניות להל' אישות (סימן יח וסימן יט), וכן יעו"ע בהג' מרדכי לקידושין (ס' תקמה) שהביא בזה פלוגתא רבתית, וביש"ש בכתובות (פ"ק סימן טו) במה שנקט בדעת רש"י בתשובה כדעת המחמירים שצריכה גט.

ועכ"פ בוודאי שהוא צד גדול שיש להוסיף לחומרא בנדו"ד בהדי' כל צדדי האיסור הרבים שיש.

² הוספת העורך: וכ"נ בהדיא כדעת התשב"ץ והרא"ם מדברי הרא"ה שבשיטתו"ק בכתובות (עג סוע"ב), וכן מבואר בתשובות הרי"ד (סימן לג, עמוד קסה). ואמנם בחידושי הרמב"ן בקידושין (נ ע"ב) מבואר בהדיא כדעת הריב"ש וסיעתו החולקים על התשב"ץ והרא"ם, וכ"מ בחידושי הריטב"א (שם), אך מ"מ בוודאי שאחר שהוא שנוי בפלוגתא אין שום יכולת להקל בספק אשת איש.

[ויעו"ע בתשובות בעלי התוספות (אייגוס, סימן קלג, עמוד 261) שחכ"א נסתפק בזה, ושם (בעמוד 267) שחכמים אחרים נקטו להקל בזה, אך מנימוק שונה מהטעם שכתבתי להוכיח מדברי הרמב"ן והרשב"א, ועוד שם (בעמוד 268) בשם מהר"ם מרוטנבורג שג"כ נקט להקל בזה, וזה מתאים לתשובתו של

אלא הם רואים את היחוד ותו לא, והן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה, (עיין קדושין דף סו ע"ב, ועוד), והרי כאן אין עדים על הקדושין עצמם, אלא שהם מעידים על היחוד, והם הוו עדי קדושין משום דאנן סהדי שהיה כאן ביאה, וע"כ שמועיל קדושין גם בלי עדים אם יש אנן סהדי. והרי אין לך אנן סהדי יותר מצילום וידיאו של כל החופה והקדושין.

ואם ישאל השואל למה כתבתי דוקא בגלל שיש היום צילום וידיאו, והרי גם פעם היו מצלמות וודאי שצילמו את הקדושין, התשובה לזה היא, שלענין צילום אין זה ברור כ"כ, שהרי אפשר לעשות שינויים ועיבודים בצילום ע"י מיכשור משוכלל כידוע, אבל צילום וידיאו (הסרטה) ל"ש בו שינויים, כי רואים שם את הכל במשך כמה דקות כל מהלך החופה והקדושין, ורואים את האנשים זזים ואת כל מהלך הקדושין והחופה, וזה הוי אנן סהדי גמור, ובזה חלים הקדושין גם בלי עדים וכנ"ל.

נידון ב'. האם תתקיים העדות בעד אחד הכשר

פסק מרן (אה"ע סימן מב ס"ב) שהמקדש בעד אחד אין חוששין לקדושיו, ורמ"א שם כתב שיש מחמירים (טור בשם סמ"ג), ובמקום עיגון ודוחק יש לסמוך על המקילים.

וכבר כתבתי לעיל שהרב עמאר כתב, דאף שי"א שהמקדש בעד אחד חוששין לקדושיו, עכ"פ אם קידש בשני עדים ונמצא אחד מהם פסול, בזה לכ"ע אין חוששין לקדושיו, וציין למה שכתב בענין זה בשו"ת שמע שלמה ח"ד, ע"ש. ואין ספרו הנ"ל לפני כרגע, ורק אציין שלפום ריהטא מוכח ברמ"א לא כן, שהרי כתב (סימן מב ס"ב) שאם קידש לפני שנים והאחד מהם קרוב או פסול, הוי כמקדש בעד אחד, ועיין בב"ש שם סק"ח, ובשו"ת יבי"א אה"ע סימן ג אות ח', ונראה שיש בזה מחלוקת האחרונים.

ואין להאריך כאן בזה, כי בחשש זה לבד בודאי שיש הרבה מקום להקל, והבאתי אותו רק מכיון שעכ"פ יש בזה מחלוקת, וא"כ יש כאן ספק נוסף לאיסור.

ועוד, איך יתכן שגם ר"ש משאנץ וגם הרמב"ם יכתבו בזה, ושניהם ישמיטו את העיקר, שמדובר שידוע לנו שהיו עדים רבניים, ולכן נראה יותר לפרש את ר"ש משאנץ והרמב"ם או כחת"ס הנ"ל או כר"א מזרחי ותשב"ץ הנ"ל, ולפ"ז יוצא שמי שנתקדשה והיו עדי הקדושין פסולים עכ"ז היא אשת איש.

ויש להוסיף עוד על חת"ס הנ"ל, שהרי היום בכל חתונה יש צילום וידיאו, לא רק מהצלם של החתונה, אלא גם כמה קרובי משפחה וידידים מצלמים בוידאו את החופה, כי היום בכל מצלמה יש גם אפשרות צילום וידיאו, וכן בכל פלאפון (לא כשר) יש גם אפשרות לצילום וידיאו, ואת האייפון למינהו, ורואים שם את כל מהלך הקדושין והחופה ממש, רואים את המראות ושומעים את הקולות, וזה ודאי לא פחות מאומדנא, וכבר כתבנו לעיל שתמיד זה באומדנא, שהרי אין העדים מכירים אותה, ולמחרת מסתמא לא יוכלו לזהות אותה, אלא שיש אומדנא שאשתו היום היא זאת שנתקדשה אז, ולענין זה ודאי עדיף צילומי הוידאו, ששם רואים אותו ואותה ברור, ורואים את כל מהלך הקדושין והחופה.

ונ"ל ברור שבזה יודה גם המשפטי עוזיאל, שכל טענתו היא שאין זה דומה לאומדנא דמאי דתפיס האי ידיה הוא, שהרי שם זה דבר הידוע לכל, משא"כ כאן זה ידוע רק למי שהיו בשעת הקדושין, (ועיין לעיל מה שכתבתי ליישב דברי החת"ס), אמנם לענין זה של הצילומי וידיאו ל"ש כלל הטענה של המשפטי עוזיאל, שהרי כאן אפשר בכל רגע ורגע להפעיל את המצלמות והפלאפונים (הלא כשרים) ולראות את הצילום וידיאו מהחופה והקדושין. וזה לענ"ד טענה מוכרחת לגמרי.

ואין לדחות שלא מועיל אנן סהדי לקיים את הקדושין, כיון יש גזירת הכתוב שצריך דוקא עדים ולא אנן סהדי, שהרי כבר כתבתי לעיל שהחת"ס הוכיח דמהני גם אנן סהדי, וכתבתי לעיל הוכחה לדבריו, שהרי העדים מסתמא לא מכירים אותה אחרי כמה ימים.

ושוב ראיתי שיש לזה ראייה מהימנא, דהנה האשה מתקדשת בכסף או בשטר או בביאה, וההלכה היא שבקדושי ביאה א"צ העדים לראות את הביאה בעצמה,

הנ"ל של הרב בוארון היא המצאה, כי אין שום עדות כזאת.

עוד יש להעיר על שני הרבנים הנ"ל שכתבו שיש שני עדים, והתעלמו מהעובדה שאחד העדים הכיר אותו בערך חצי שנה "אחרי" עדות הקדושין, (כך עולה מפרוטוקול של הדיינים מתאריך י"ד אייר תשעח סוף עמוד 2 ע"ש). וא"כ יש כאן רק עד אחד, וודאי שעד אחד לא יכול לפסול אותו לעדות. ואיך הם כותבים שיש שני עדים.

ועוד הנני יוסיף להפליא על הרבנים הנ"ל, שהרי אחד העדים נתפס בשקר תוך כדי עדותו, (עיין בפרוטוקול גביית העדות ביום ג' כסלו תשעח, משורה 264 עד שורה 268, ושם הוכיחו לו ששיקר והודה ששיקר בתוך העדות), וא"כ פשיטא שעדותו בטילה, ועוד שע"ז מתבטלת גם העדות השנייה, שכך הדין שאם נמצא אחד פסול בטלה כל העדות³, ואיך שני הרבנים הנ"ל מתעלמים מזה לחלוטין, וכותבים ש"יש שני עדים", ובהדי סהדי שקרי למה לן.

וכעת (אחרי שראינו שהרבנים הנ"ל טעו בעובדות הברורות), נעבור להוכיח שהרבנים הנ"ל טעו גם בהלכה, שהנה מדבריהם עצמם עולה שלא היו מפקיעים את הקדושין על סמך העדים בלבד, [דאם לגבי שבת, הרי יש רק עד אחד, כי העד השני העיד שלא ראה אותו אף פעם מחלל שבת. ועד אחד לא יכול לפסול עד. ואם לגבי פריצות ונדה, יש הרבה נכשלים בזה, ורבים חושבים שזה לא כ"כ חמור, ולזה צריך את

ומוכח מדברי התוספות בסנהדרין (מא ב) שגם כאשר אחד העדים הוכחש בחקירות אמרין להאי דינא ד"עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה", וכמ"ש להוכיח מדבריהם הנתיח"מ (בסימן לו ס"ק ד), וכ"כ התומים (בסימן לח ס"ק א) בביאור דברי הרמב"ם, וכן מקטו בפשיטות הגרע"א בתשובה (במהדו"ק סימן פז, הובא בפת"ש לאה"ע סימן יז ס"ק מח) והקצוה"ח (בסימן לו ס"ק ד), ויעו"ע באורך בשו"ת צמח צדק (חאה"ע סימן מח). נמצא שממ"נ, הרוצים לפסול את ראיית הקידושין של כל הנוכחים בחופה מחמת הפוסקים כשיטות רש"י והרמב"ם והרמ"ה שגם בצירוף ראייה לחוד אמרין דעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה, הרי לאותם שיטות יש לפסול את עדויות עדי הפסילה מדין עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה, כיון שנצטרפו בהגדה לחוד. וכבר אחז"ל שהנוהג כקולי ב"ש וכקולי ב"ה באותו מעשה ממש רשע מיקרי.

נידון ג'. האם עד הקדושין נאמן לפסול את עצמו

כאמור לעיל, הפוסלים את העד הם הדיינים הרב עמאר והרב בוארון, ומבואר בדבריהם שאין בעדויות עצמם לפוסלם אלא בצירוף מה שהוא מודה שהוא היה אז רשע וחוטא בפריצות נדה ושבת, אלא שכאן עמדה כנגדם הבעיה שהרי אין אדם משים עצמו רשע, ולזה כתבו לגבב סברות להקל בזה, וכנ"ל.

וראשית דבר ברצוני להעיר, שהובא בפני גם החומר וגם פסקי הרבנים הנ"ל, ונוראות נפלאות, שהרבנים הנ"ל טעו לא רק בהלכה, אלא גם בעובדות הנמצאות בחומר, וכדלהלן.

דהנה הרב עמאר כתב בתחילת דבריו, שיש שני עדים כשרים שהעידו על אחד מעדי הקדושין שהוא פרוץ בעריות ומחלל שבת ומועד, עכ"ל.

ואין זה נכון כלל, כי אמנם אחד העדים העיד שראה אצלו לפעמים חילול שבת, אבל העד השני העיד שהיה אצלו הרבה פעמים בשבת, ולא ראה אצלו חילול שבת אפילו פעם אחת. וא"כ על חילול שבת יש רק עד אחד, ולא שני עדים כמו שכתב הרב עמאר.

גם הרב בוארון כתב עובדות לא נכונות במחכ"ת, הוא כתב שעד אחד מעיד שפעם הם לא סגרו היטב את הדלת וראה "את גוף המעשה", עכ"ל.

וזה לא היה ולא נברא, עברתי על כל העדויות ואין דבר כזה, הוא אמר שישנה אצלו בחדר, אבל ההוספה

³ הוספת העורך: דהא לדעת הפוסקים הסוברים שדין "עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה" הוא אף אם נצטרפו יחדיו רק בשעת הראייה ולא בשעת הגדה בבית דין, שעל פוסקים אלו בעיקר מסתמכים המתירים ע"מ לפסול לעדות את כל הנוכחים בחופה מדין "עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה", [כיון שלדעת החולקים עליהם בזה, היינו דעת התוספות והרא"ש ורוב הראשונים, איכא לסברת הב"ש והגרע"א שלדעתם בקידושין ל"ש כלל האי דינא דעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה, וכמ"ש הגר"י חטאב שליט"א בפנים], ה"ה לדעת אותם פוסקים עצמם שאם נצטרפו בשעת ההגדה ולא בשעת הראייה שג"כ אמרין ש"עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה", כמבואר בדברי הרמ"ה (שהובאו בטור (חו"מ סימן לו), וכ"כ המהר"ם אלאשקרי (סימן טז) ובשו"ת אדרת אליהו (קובו, סימן י) בדעת הרמב"ם, וכ"כ הגבורת ארי (במכות ו ע"א) ובשו"ת סם חיי (סימן ז) ובשו"ת רבי משולם איגרא (חאה"ע סימן כא) ועוד אחרונים בדעת רש"י.

אומר שידע חומר האיסור ועכ"ז עבר על זה], אלא שהם מצרפים את זה שהוא בעצמו מודה שהיה אז עובר על פריצות נדה ושבת, וגם הודה שידע שזה אסורים חמורים ועכ"ז עבר על זה.

ועוד, מה שכתב הרב בוארון שיש שני עדים על אסור נדה, אינו נכון, כי אחד העדים הכיר אותו רק חצי שנה אחרי העדות על הקדושין וכנ"ל. ועוד, שאותו עד הוכחש בחקירות וכנ"ל, וא"כ יש כאן רק עד אחד.

[וגם העד אחד הנ"ל לא ראה ביאה עם נדה, וגם לא חיבוק ונישוק, ואפילו לא נתינת יד, אלא רק יחוד (וגם זה איננו יודעים אם ראה זאת בתדירות כזו המבטיחה שהיה זה גם בעד נדותה), נמצא אפוא שאין אפי' עד אחד על פריצות ממש עם נדה - הערת העורך.]

בהמשך דבריו הביא משו"ת יבי"א ח"ד אה"ע סימן ה' אות ד', שעד שהעיד על עצמו שהיה מחלל שבת, אפשר עי"ז לבטל הקדושין ולפטר בלי גט, ואע"פ שאין אדם משים עצמו רשע, הרי כתב הגאון מפלאצק בשו"ת משיבת נפש ח"א סימן מג, שאע"פ שאין העד נפסל ע"פ עצמו, עכ"פ כיון שהודה שהוא מחלל שבת וכדומה, לא נפיק מכלל הבזויים שכתב הרמב"ם שהם פסולים לעדות, עכת"ד (של יבי"א), וא"כ ה"נ כאן, אף שאין אדם משים עצמו רשע, עכ"פ נפסל מדין הבזויים, עכת"ד.

גם הרב עמאר ממש בתחילת דבריו הביא טענה זאת, וכתב שבספרו שמע שלמה ח"ד ג"כ פסל עד קדושין בטענה זאת, ע"ש.

ודבריהם תמוהים ביותר, שהרי לפ"ז א"כ בטל לחלוטין הדין שאין אדם משים עצמו רשע, דעכ"פ הוא נפסל מדין הבזויים, ואיך אמרינן בגמ' שאין אדם פוסל את עצמו מדין רשע כי אין אדם משים עצמו רשע, והרי לפ"ז הוא נפסל עכ"פ מדין הבזויים. ואבאר את הקושיא היטב, דהנה אמר רבא בסנהדרין סוף דף ט', שמי שאמר פלוני רבעני לרצוני, הוא ואחר מצטרפין להורגו, דמה שאמר לרצוני בטל, כיון שאין אדם משים את עצמו רשע. (ופלגין דיבורא, ומהימנינן ליה לגבי חברה, ולא מהימנינן ליה לגבי ידיה לפסול לעדות. רש"י.) והשתא לפי דבריהם שמי שאמר שהוא רשע

הודאתו, שידע חומר האיסור ועכ"ז עבר על זה], אלא שהם מצרפים את זה שהוא בעצמו מודה שהיה אז עובר על פריצות נדה ושבת, וגם הודה שידע שזה אסורים חמורים ועכ"ז עבר על זה.

אלא שעמדה בפניהם ההלכה שאין אדם יכול לפסול את עצמו לעדות מדין רשע, כי אין אדם משים עצמו רשע. ולזה כתבו לגבב סברות שכאן הוא נפסל ע"פ עצמו, וכדלהלן.

והנה להלן אוכיח שכאן יש טעם אחר הרבה יותר חזק שאינו יכול לפסול את עצמו, ועכ"פ לעת עתה נדון רק במה שכתבו הם, רק הטעם שאין אדם משים עצמו רשע.

ונפתח בתשובת הרב בוארון, הוא כתב שכיון שיש ב' עדים שעבר על פריצות ונדה, ורק שיש לנו ספק שמא אינו יודע חומרת האיסור, לכן כיון שהוא מודה שידע חומרת האיסור, בזה אדם כן משים עצמו רשע, עכת"ד.

והנה לא הביא שום מקור לדבריו, רק יושב ודורש מסברת עצמו כמשה מפי הגבורה, (ומתיר אשת איש לשוק בלי גט ע"פ סברות שלו בלי ראייה), אבל בשד"ח (מערכת א' אות שנד) מבואר להפך, וע"ש שהביא ראיות ברורות לזה, והראיה הברורה ביותר בזה היא, דדעת קצת ראשונים שאם יש עד שהוא רשע והוא מודה לדברי העד, בכה"ג אדם משים עצמו רשע. (ויובא להלן). והקשו ע"ז המפרשים מדאמרינן בסנהדרין סוף דף ט', שאם אמר פלוני רבעני לרצוני, הוא ואחר מצטרפים להורגו, ומה שאמר לרצוני לא פוסל אותו, כי אין אדם משים עצמו רשע. וקשה שהרי כאן יש עד נוסף שאומר כדבריו, ולמה אינו משים עצמו רשע, ותירצו המפרשים שכאן מדובר שהעד השני לא יודע האם זה היה לרצונו או לאונסו. ומוכח מזה להדיא שאם יש עד אחד שהוא עשה מעשה פלוני ורק לא יודע האם ברצון או באונס, והוא בעצמו אומר שזה היה לרצונו, עכ"ז אמרינן אין אדם משים עצמו רשע. ע"ש.

וא"כ ה"נ כאן שיש עד אחד על המעשה אבל לא יודע האם הוא ידע את חומרת האיסור, והוא עצמו

בשבת, בוודאי ובוודאי שצריך עדות ברורה שהוא מחלל שבת.

[ובנדו"ד] האמת היא שאין אפילו עד אחד על חילול שבת, כיון שלא ראהו מכבה את האור, אלא רק שנכנס לחדר ואז כבה האור, והלא בפירוש קי"ל (בסנהדרין ל"ז ע"ב ובבבא בתרא צ"ג ע"א ובשו"ע חו"מ סימן ת"ח סעיף ב') שאין סומכין על אומד כע"ז להוציא ממון, וכ"ש שלא שייך לבטל קידושין ע"י אומד שכזה.

שהרי ע"י חזקת הגוף קי"ל (בכתובות ע"ה) שמוציאין ממון, ואעפ"י כן כתב בשו"ת ופסקי מהרי"ק החדשים (סימן כ"ד) שכל זה לענין ממון, אך לענין ביטול קידושין, שחמור יותר, אין סומכין על חזקת הגוף. וגם מדברי העד בעדותו נראה שלא העיד מתחילה אלא רק לגבי כיבוי, אך הדלקה לא ראה כלל (אפילו לא ע"י אומד שכזה), אלא שבית הדין בשאלתם אח"כ בבלו אותו והטעו אותו לאמר שמדובר גם על הדלקה.

והרי כיבוי חשמל היא מלאכה שאין צריכה לגופה, שאין איסורה אלא מדרבנן, ואינה פוסלת לעדות מן התורה, (וגם מדרבנן פוסלת רק אחר התראה והכרזה). - הערת העורך.]

ולהגיש כמה מגוחך הדבר במקרה דידן לנסות לפסול את עד הקידושין מדין "בזוי" מחמת שמספר על עצמו שעבר עבירות, כאשר הוא עושה זאת כדי להתיר אשה מכבלי עגינותה, והתבקש והוזמן ע"י צד האשה לבוא ולהעיד, ועוד דורש בתחילה שהדבר יעשה בבי"ד פרטי ולא בבי"ד הרבני של הרבנות, מחשש פן יודע הדבר להוריו ויגרם להם צער מכך !!! ויע"ע בשו"ת משפט צדק (ח"ג סימן ג) שדן לגבי עד שאסר אשת כהן על בעלה, אך הודה שהיה בעל חטאים, וכתב המשפט צדק שם שאף אם היה מודה זאת בדרך תשובה, שאז לכא' מצד גדרי ההלכה לכא' הוא נאמן לפסול עצמו ככה"ג שמודה בדרך תשובה, אך מכיון שבימינו (!) אנשים חושבים שמצוה היא להעיד לשקר ע"מ להתיר אשה לבעלה, א"כ אין שייך להאמינו כלל, עכ"תו"ד. דו"ק מינה ואוקי באתרין.

[ובזה גם נסתר לחלוטין מש"כ הר' בוארון לגבב סברא בנדו"ד שנאמן כיון שמטרתו של העד היא... להציל את האשה מלחיות עם גבר זר בלא חו"ק (???), שמלבד שזוהי טענה מגוחכת לחלוטין בנדו"ד, מלבד זאת היא נסתרת לחלוטין מדברי המשפט צדק הנ"ל, דהרי כמו בנדונו גם כאן יש לחוש שהעד חושב שמצוה לשקר כדי להתיר עגונה.]

הוא נפסל לעדות מדין הבזויים, א"כ איך הכא הוא ואחר מצטרפים להורגו, והרי הוא נפסל מדין הבזויים, וע"כ שפסול הבזויים הוא דוקא כשידוע לנו כן, ולא כשהוא בעצמו אומר כן.

ומה שהביאו משו"ת משיבת נפש, שם כתב שכיון שהודה שהיה בעצה רעה וגם הוציא מטלטלין חוץ לעירוב, לא נפיק מן הבזויים וקלי הדעת **"באשר הוא מוחזק בעיר לקל וחשוד על כמה עבירות"**, עכ"ל.

ונ"ל שכונתו שכיון דבלא"ה הוא מוחזק לקל וחשוד על כמה עבירות, לכן זה מצטרף לזה, אבל שיהיה נחשב מן הבזויים רק בגלל שאמר שעושה עבירות זה לא יתכן כלל, דא"כ בטל לגמרי הדין שאין אדם עושה עצמו רשע, שעכ"פ הוא נפסל מדין הבזויים, וכנ"ל. [ופלא גדול על יבי"א ושמע שלמה הנ"ל, שסומכים ע"ז⁴ למעשה לפסול עדים מדין הבזויים, דא"כ בטל כל הדין שאין אדם עושה עצמו רשע, וכנ"ל.]⁵

בהמשך דבריו כתב הרב עמאר, שכיון שבזמנינו חילול שבת קל הרבה בעיני העולם, ככה"ג אדם משים עצמו רשע, ע"ש. ראשית, אלו הם דברי ליצנות. ושנית, במקרה הזה מדובר באדם שבא ממשפחה דתית, ובאותה תקופה הוחזק בעיני העולם כשומר שבת, ואף אומר בעצמו שהיום עכ"פ הוא לא נוסע

⁴ (היינו על הבנתם המוטעית בדברי המשיבת נפש, המוציאה את דבריו מהקשרם ומפשטם באופן מתמיה ביותר – הוספת העורך.)

⁵ הוספת העורך: והאמת, שגם היבי"א לא הרחיק לכת כמו השמע שלמה, דהיביע אומר (שם) מדבר על מקרה שבו האשה מכחישה את עצם קיום הקידושין, אלא שהעד שכביכול היה עד בקידושין בא כעת לראשונה לבית הדין ע"מ להעיד שהיו קידושין, ובחדא מחתא מספר ע"ע שהוא בעל עבירות, וממילא סובר היבי"א שמכיון שכעת הוא בזוי לכן אינו נאמן כעת להעיד שהיה עד בקידושין ושבאמת נעשו קידושין. משא"כ בנדו"ד וכן במקרה שמואב בשמע שלמה, שהאשה מודית שהתקדשה בפני עד זה, ולא צריכים לעדותו העכשווית לשם כך, א"כ איך יתכן שע"י שנעשה בזוי כעת יהיה נחשב לבזוי למפרע בשעת הקידושין ?! והרי אפילו אם שני עדים רואים אותו כעת מחלל שבת בפרהסיא אינו נפסל מחמת כך למפרע אלא רק משעת החילול, והכיכד ייתכן שבפסול מחמת "בזוי" יהיה חמור יותר, אטו יציבא בארעא וגיורא בשמי שמאי ?!

ומלבד כל הטענות ההלכתיות הנכונות, מה שהעלה הגר"י חטאב שליט"א כמובא בפנים, ומה שנוסף כאן, יש להוסיף

כשרים שהיו בחתונה, והביא פוסקים שחולקים ע"ז, ע"ש. וכבר הארכתי בזה לעיל בנידון א', וא"צ לכפול הדברים.

ומכאן נחזור לפסק של הרב בוארון, (שכבר השבנו לעיל על תחילת דבריו, וכעת נחזור להשיב על המשך דבריו), בהמשך דבריו כתב, שאע"פ שיש רק עד אחד לענין חילול שבת, עכ"פ הרי כתב המרדכי דאף שאין אדם משים את עצמו רשע, עכ"פ אם יש עד אחד ע"ז והוא מודה לדברי העד, בכה"ג אדם משים עצמו רשע, וציין לעוד פוסקים שמסכימים לזה, ע"ש. והרי ה"נ כאן יש עד אחד על חילול שבת, ובכה"ג אדם משים עצמו רשע, עכ"פ. אמנם בשדי חמד (מערכת אלף אות שנה) מבואר שהרבה פוסקים חולקים ע"ז, ע"ש⁸. והרב בוארון סומך על מיעוט פוסקים נגד הרוב כדי להתיר אשת איש לשוק בלי גט, וכן לא יעשה.

לאמר שהיה זה אכן לרצונו, כ"כ כל האחרונים, ולא מצרפים יחדיו גם לסברת הראב"ן שסגי בהודאת בע"ד בצירוף ע"א וגם לסברת המשפט צדק (בח"ב סי' ד, כפי שהבינו הכנה"ג) שסגי באומדנא ברורה בצירוף ע"א, לאמר שגם אומדנא שנוצרה רק ע"י הודאת פיו וע"א תצטרף לע"א לפוסלו, שזה נסתר מדברי גמרא מפורשת בסנהדרין הנ"ל. ויעו"ע למשפט צדק עצמו בתשובה אחרת (בח"ג סי' ג), ואכמ"ל.

והאמת עוד שבראב"ן עצמו במקו"א (בשו"ת שבראש הספר בסו"ס טו) מבואר שכל דבריו בזה נאמרו רק כאשר אין בהודאת הבע"ד משום "חב לאחריו" (וכגון שפוסל עצמו רק מכאן ולהבא), ולא כשחב לאחר, כלומר דהיכא שאין לעד הפוסל עצמו "הפה שאסר", ובא להיאמן רק מדין הודאת בע"ד, זה לא שייך היכא שחב לאחריו.

וכ"ה בנדו"ד, שהאשה לא מכחישה שהתקדשה בפניו, וגם לא יכולה להכחיש זאת, נמצא שאין לעד הקידושין שום "הפה שאסר", ומדין הודאת בע"ד ל"ש היכא שחב לאחריו, כגון היכא שחב לבעל כמו בנדו"ד, אלא רק לגבי לפסול את עצמו מכאן ולהבא. וכ"כ חילוק זה מנדפשיה בדעת הראב"ן השואל ומשיב (מהדורה שתיארה סימן יב).

והאמת גם שבמקום נוסף (שלישי) בראב"ן (בשו"ת שבראש הספר בסימן כז) מפורש גם שכל דבריו בזה המה דווקא לענין עדות על אותו מעשה עצמו שמחמתו פוסל עצמו לעדות, אך לענין עדויות על מעשים אחרים אינו נאמן כלל לפסול עצמו בצירוף ע"א. וכבר עמדו ע"כ בשו"ת בית שלמה (חיו"ד סימן לב) ובשו"ת דברי מליכאל (ח"ה סימן רנח) ובהג' אבן שלמה (מבעל הקול אריה) על הראב"ן שם. ויעו"ין במאמרו של הגר"ש חזנברג שליט"א שכתב דוודאי שגם האחרונים שהבינו אחרת בדעת הראב"ן הוו הדרי בהו אם היו רואים את דבריו הללו (שבסימן כז).

בהמשך דבריו הביא פוסקים שכתבו שאם יש רגלים לדבר⁶ שעשה עבירה וכן אם זה דבר מפורסם אז מאמינים לו שהוא עשה את העבירה, ע"ש. (וע"ש שהביא מהפוסקים עוד כמה סברות כעין זה). אבל בנידון דידן אין רגלים ולא ידיים לדבר, שהרי הוא ממשפחה דתית, ולמד בבי"ס דתי, ואומר שהיום עכ"פ אינו נוסע בשבת. ושני העדים שבאו, אחד אמר שאף פעם לא ראה אותו מחלל שבת, ואחד אמר שלא היה מחלל שבת במטבח ובסלון, אבל היה מחלל שבת בחדר, [וזה תמוה]⁷, ובכה"ג ודאי שצריך עדות ברורה שהיה מחלל שבת.

בהמשך דבריו האריך הרב עמאר מענין לענין, בדברים שאין בהם נפק"מ לנדון דידן, ובהמשך דבריו דן בענין העד השני, האם יש לחשוש עכ"פ למקדש בעד אחד, וכן דן בענין החת"ס וסיעתו, דס"ל שאם היה עד הקדושין פסול, תתקיים העדות בשאר עדים

⁶ הוספת העורך: יש לציין שאף לולא דבריו הנכוחים של הגר"י חטאב שליט"א, האמת היא שדעה זו (שכאשר יש רגלים לדבר ל"א דאין אדם משים עצמו רשע) אינה להלכה כלל, דכל הפוסקים חולקים עליה, ה"ה שו"ת מהר"ם מלובלין (סימן פא), שו"ת בית שלמה (חאה"ע סימן כט אות לב) בשם שו"ת משאת בנימין (סימן נא), שו"ת חקרי לב (סימן כב), ושו"ת בית אפרים (ח"ג סימן כג). הרי שדעת המשפט צדק (ח"ב סימן ד) שהביא הכנה"ג היא דעת יחיד ממש.

[והאמת, שכל המעיין בדברי המשפט צדק בפנים, יתמה טובא על הכנה"ג, דהמשפט צדק לא קאמר אלא דהיכא שיש רגלים לדבר שהרשיע אז "חיישין" לדבריו של המשים עצמו רשע, ולא סמכין על עדותו הראשונית לפיה הבעל ציוה על שליחות לכתוב גט לאשתו ולמוסרו לה, אך בוודאי שלקולא לא קאמר כלל וכלל שיש להאמינו היכא שמשים עצמו רשע בדיבורו.]

⁷ הוספת העורך: ומ"מ אומר זאת רק עפ"י אומד ולא על פי ידיעה ברורה (וגם באמירתו לגבי אומד יש להסתפק אם התכוין להדלקה או רק לכיבוי שהוא מלאכה שאצל"ג), וכנ"ל בפנים במוסגר.

⁸ הוספת העורך: ומסיים השדי חמד שם שאין לפסול עד מטעם שבמחלוקת, כלומר שלמעשה אין הלכה כדעת הראב"ן.

והאמת שגם לדעת הראב"ן, מ"מ דעת כל האחרונים (כדיעוין בשדי חמד, מערכת אלף כלל שנד ד"ה 'ובדברי אמת', בשם חבל אחרונים גדולים, ובספר ימי שלמה על הרמב"ם שם העיר שכל"ה כבר בפירוש בדברי הראב"ן עצמו להמעין בפנים) שלא דיבר הראב"ן כי אם בגוונא של "רבעתי פלונ", שאזי ברור לעד שהיה זה לרצונו, ומשא"כ בגוונא של "פלוני רבעני לרצוני", שלעד מצד עצמו אינו ברור לחלוטין שהיה זה לרצונו, שאזי גם לדעת הראב"ן אין מצטרף העד עם הודאת בע"ד לפוסלו, וכמו שמפורש בגמרא בסנהדרין (ט ע"ב), ואף אם יש אומדנא חזקה

ועתה חדשות אני מגיד, שכל דבריהם הם שבוש עצום, כי יש כאן טעם הרבה יותר חזק לזה שאינו יכול לפסול את עצמו, והוא מדין כיון שהגיד אינו חוזר ומגיד, וכמו שיתבאר להלן היטב.

תנן בכתובות דף יח ע"ב, העדים שאמרו כתב ידנו הוא זה אבל אנוסים היינו קטנים היינו פסולי עדות היינו, הרי אלו נאמנים, [כיון שיש להם מיגו, שיכלו לומר אין זה כתב ידנו, וכאן מדובר בשטר שאינו מקויים, ועיין בתוס' שהקשו דהא הוי מיגו נגד עדים, וע"ש מה שתירצו, ואין להאריך בזה כאן], ואם יש עדים שהוא כתב ידם [שאז אין להם מיגו], אינם נאמנים. ע"כ.

ואמרין ע"ז בגמ' שם, דסבר רמי בר חמא שמה שכשאמרו אנוסים היינו אינם נאמנים, היינו דוקא כשאמרו אנוסים היינו מחמת ממון, [שאז אינם נאמנים מדין אין אדם משים עצמו רשע], אבל אמרו אנוסים היינו מחמת נפשות, [שאמר בעל השטר שאם לא יחתמו יהרוג אותם, ואז אינם משימים עצמם רשעים, שהרי מהדין מותר להם לחתום], הרי אלו נאמנים. והקשה לו ע"ז רבא איך נאמנים, והרי כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד, [כלומר, הרי כשחתמו זהו כאילו שהעידו שהשטר כשר ואינם אנוסים, ולכן אינם יכולים עכשיו לחזור בהם ולומר שהשטר פסול, דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד, כלומר שאחרי שהעיד אינו יכול לחזור בו מעדותו], וחזר בו רמי בר חמא

שלמה על הראב"ן (מבעל הקול אריה) דאין הלכה כהראב"ן, ותמה על הרוצה לפסול גט על פיו. גם בשו"ת פני יצחק אבואלעפיה (ח"ב חאה"ע דף ע"ו) כתב שהרבה פוסקים פסקו דלא כראב"ן ושזהו ספיקא דדינא, **ע"ש היטב**.

גם לשון הרמב"ם והשו"ע משמע דלא כראב"ן, וכ"כ בימי שלמה על הרמב"ם (בהל' טוען ונטען פ"ב ה"ג ד"ה 'איברא דאחד') בדעת הרמב"ם. וכ"כ התומים (שם) בדעת הרמב"ם והרשב"א. וכ"כ בשו"ת עזרת כהן (סימן צד) מדנפשיה.

וכך מוכח גם בדעת רש"י ביבמות (כה ע"ב ד"ה 'ואין אדם') ושו"ת הרא"ש (כלל יא סימן ו) ושו"ת הרא"ם (סימן עא) שכתבו שטעם הדין שאין מענישין אדם עפ"י הודאת עצמו הוא משום שאין אדם משים עצמו רשע.

והרי מפורש בתוספתא (שבועות פ"ה ה"ג) ובספרי (שופטים פסקא קפח) שגם בצירוף של עד אחד עם הודאת פיו אינו נהרג, "שאיין פיו מצטרף עם עד אחד למיתה", וממילא לדעת רש"י והרא"ש והרא"ם עולה מפורשות מדברי חז"ל הללו דלא כשיטת הראב"ן.

וישוב מצאתי בספר העקרים לרבי שלמה איגר [והוא כעין השדי חמד, מברר את כללי ההלכה בסדר א-ב, אלא שרוב הספר נאבד, ונותר רק אות א' ומעט מאות ב', עיין בהקדמה לספר] שג"כ דן בענין זה, בדף שס והלאה, והוכיח שרוב הפוסקים חולקים ע"ז, ע"ש.⁹ ועיין גם בהערת המהדירים שם בדף שס-שסא. [ובפתחי תשובה (ח"מ סימן לד סק"מ) הביא את הסברא הזאת, אבל לא סמך עליה לבד, אלא עם צירופים נוספים, ע"ש].

בסוף דבריו דן בענין סברת חת"ס וסיעתו, דבכה"ג תתקיים העדות בשאר עדים כשרים שראו את הקדושין, ודחה שמהר"ו ועוד הרבה פוסקים חולקים ע"ז, וכיון שכאן זה שעת עיגון יש לסמוך למעשה על מהר"ו וסיעתו, עכת"ד.

וכבר כתבתי בזה לעיל, וא"צ לכפול הדברים, ורק אעיר כאן במה שכתב שזה שעת עיגון, דלא הבנתי למה לשיטתם הוי זה שעת עיגון, והרי הבעל מעוכב בחו"ל, ומן הסתם בתוך זמן מה יוסגר לישראל, וכאן ודאי יכניסו אותו למאסר עד שיתן גט, וכדרכם הידועה, וצ"ע.

והנה עד כאן נתבאר ששני הדיינים (הרבנים עמאר ובוארון) כל הדיון שלהם הוא מצד שאינו יכול לפסול עצמו מדין אין אדם משים עצמו רשע. ועיין מה שהערת ע"ז לעיל.

[ונח"א שליט"א העירני, שעפ"י, שדברי הראב"ן המה דווקא לענין עדות על אותו מעשה עצמו שמחתמו פוסל עצמו לעדות, ולא לענין עדויות על מעשים אחרים, לפי"ז א"ש הסתירה העצומה שהקשה המהרש"ם (בהג' על טור אה"ע סו"ס קנב) מדברי מרן הב"י בבדק הבית ביו"ד סימן רכ"ח בשם הריב"ש, לבין דבריו בבדק הבית באה"ע סימן קנ"ב בדעת הרא"ש. הרי לן הוכחה לכך שגם מרן הבית יוסף הבין כך בשיטתם של הראב"ן וסיעתו, שאין כוונתם אלא לפסול לעדות על אותו מעשה עצמו, ולא לגבי עדויות אחרות על מעשים אחרים. ודפח"ח].

⁹ הוספת העורך: וכ"כ התומים (בס' פז ס"ק כז) שסתימת הפוסקים דלא כראב"ן. וכ"כ בחי' חתם סופר בכתובות (כ ע"א) שדעת רוב הפוסקים דלא כראב"ן. וכ"כ הבית אפרים (בחאה"ע ח"ג סימן כא, וכע"ז גם בח"ד סימן סא) ששאר הפוסקים הראשונים חלקו על הראב"ן. וכ"כ הברוך טעם (בשער ה) שגדולי קדמוניו לא הסכימו עם הראב"ן. וכ"כ בשו"ת בית שלמה (חי"ד סימן לב) דאין הלכה כראב"ן. וכ"כ בהג' אבן

ובאמת שהוא פלא עצום על שני דיינים מפורסמים, איך שכחו הדין של כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד.

וכדי להבהיר עד כמה חזק הוא הדין של "אינו חוזר ומגיד", נציין כאן למעשה של בנו של שמעון בן שטח (מובא בסנהדרין מד ע"ב, ע"ש בגמ' וברש"י), שמעון בן שטח (ראש הסנהדרין) תלה שמונים נשים מכשפות, וכמה מקרוביהם החליטו לנקום בו, והעידו על בנו שעשה עבירה שיש בה חיוב מיתה, ונתקבלה עדותם, ולפני שהוצא להורג נתחרטו העדים ע"ז, והודו ששקר העידו, ונתנו טעם לדבריהם, מחמת קנאת הנשים המכשפות, ועכ"ז הוצא בנו של ראש הסנהדרין להורג, כיון שאינם יכולים לבטל עדותם, מדין כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד.

ופלא עצום על הדיינים הרבנים עמאר ובוארון איך כאן קבעו שיכול העד לבטל את עדותו, ושכחו מהדין של כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד. פלא פלאים.

מילואים

א"ה: מה שכתבתי לעיל בפשיטות שעדי הכתובה הם עדי הקדושין ממש, והבאתי משו"ת משפטי עוזיאל שכתב כן בפירוש, שוב קבלתי ע"ז הערה מת"ח חשוב אחד שליט"א (המעוניין בעילום שמו), שיש לדון בזה, ממה שכתב ראבי"ה במשפטי הכתובה סימן תתקיט, ששם כתב פירוש של כל הכתובה, וכתב בתוך דבריו וז"ל, הוי לי לאינתו, התקדשי לי לא תקנו לכתוב בכתובה, [ר"ל שהרי הוא אומר לה הרי את מקודשת לי, ולמה בכתובה כותבים שאמר לה הוי לי לאינתו], משום דזימנין דקידשה כבר במקום אחר, ואין כאן אותם עדים, וקדושין לחוד וכתובה לחוד, עכ"ל.

ומשמע דס"ל שעדי הכתובה אינם מעידים כלל על הקדושין, ועדותם היא רק על עניני הממונות שבכתובה, ורק כותבים בכתובה שהיו קדושין דרך ספור כדי לכתוב את חיובי הכתובה, דאם אין קדושין כתובה מנין, אבל עדותם היא רק על הכתובה ולא על הקדושין כלל, ולפ"ז לכאורה ל"ש כאן כיון שהגיד אינו חוזר ומגיד.

והודה לדברי רבא, ע"ש בסוגיא. ויוצא לפ"ז, שגם מה דתנן שאם אמרו פסולי עדות היינו אינם נאמנים, הוא מדין כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד, דכיון שחתמו הוא כאילו שהעידו שהם כשרים להעיד, וכשבאים עכשיו לומר שהיו אז פסולים לעדות, אינם נאמנים לפסול דבריהם הקודמים, שכיון שהגיד (את העדות) שוב אינו חוזר ומגיד. וכן פסק הרמב"ם (עדות פ"ג ה"ו), עדים החתומים על השטר הרי הן כמי שנחקרה עדותן בב"ד, ואינם יכולים לחזור בהם. עכ"ל.

וא"כ נפל בבירא כל ה"היתר" הזה של הרבנים עמאר ובוארון, שדנו מצד אין אדם משים עצמו רשע, וגיבבו סברות שיש מקומות שאדם משים עצמו רשע, והנדחה והצולעה יקבצו (ע"פ מיכה ד, ו), [וכבר דחינו את דבריהם לעיל], אבל כאמור זה אינו, שהרי כאן אינם נאמנים לפסול חתימתם לא (רק) מצד אין אדם משים עצמו רשע, אלא (גם, ובעיקר) מצד כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד, שהרי חתימתם על הכתובה היא עדות ממש על הקדושין, (וכמו שאביא להלן בסמוך מהמשפטי עוזיאל), ובזה ל"ש כל גיבובי סברות שכתבו שנאמן להעיד שהיה אז רשע למפרע, דעכ"פ אינו יכול לבטל עדותו מדין כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד.

ומה שכתבתי שחתיתם על הכתובה היא ממש עדות על הקדושין, כן היה פשוט לי בסברא, ושוב מצאתי כן מפורש בשו"ת משפטי עוזיאל (אה"ע סימן נו דף ריב ע"א) וז"ל, ולא תימא דחתימת הכתובה ועדות הקדושין שני ענינים ניגהו, וכמו שכתב הש"ך שם [א"ה: לכאורה כונתו לש"ך ח"מ סימן מה ס"ק כד, אבל שם כתב רק שעדים החתומים על השטר זה חשיב כמו עדות בב"ד, אבל לא מיירי שם מכתובה וקדושין, ואולי יש כאן איזו ט"ס, וצ"ע] דכתובה וקדושין הם ענין אחד, שכן כתוב בכתובה אנן סהדי וכו' אמר לה הוי לי לאינתו כדת משה וישראל וכו' וצביאת מרת וכו' והוית ליה לאינתו. וזהו עדות הקדושין, אלא שיחד עם זה מעידים [גם] על התחייבותו במזונות וכתובה, ואם אין קדושין כתובה מנין, הילכך הו"ל עדות הכתובה והקדושין חדא עדות, וכמו שהעידו בב"ד דמי, עכ"ל הצריך לענייננו.

והראשונים הנ"ל, א"כ זה הוּי כעדות בב"ד על הקדושין, גם אי לא ס"ל שמועיל מדין שטר קדושין ממש.

ועיין בקדושין דף סה ע"א, באומרת קדשתני, דלשמואל מבקשים ממנו ליתן גט, וכתבו התוס' שם דבכתב לה כתובה מאי מבקשין איכא, (והריטב"א שם כתב דבכתובה "רגלים לדבר" שקדשה, ע"ש. ואפשר שהוא לשיטתו לעיל נ' ע"ב, בסוגיא דהוחזק שטר כתובה, יעוין שם), ובר"ן שם כתב דליכא למימר דמיירי בכתב לה כתובה, דאיך מכחישין זה את זה, "והלא מספר כתובה נלמד שקדשה", אבל אינה ראייה דאיכ"ל דבאתרא דכתבי כתובה והדר מקדשי עסקינן, עכ"ל. ופשטות דבריו הוא דהקדושין מפורשים בספר הכתובה, (ואין זה רק רגלים לדבר כדעת הריטב"א), עכ"פ באתרא דמקדשי והדר כתבי.

ועוד יש להעיר על דברי ראב"ה, מחו"מ סימן רעז, בב"י שם משם תשובת הגאונים, ובסמ"ע שם ס"ק יח, ובט"ז סעיף יא, שאין קובעים את זמן הלידה ע"י השוואה בין תאריך הנשואין שבכתובה לרשימת ימי הלידה ע"י האב, כי אפשר שרשימת האב אינה מדויקת, ע"ש. ומשמע אבל הכתובה סומכים עליה לגמרי, כי חתימת העדים הוּי עדות ממש.

ועיין בשו"ת שיבת ציון (לכנו של הנו"ב) סימן ע', שהקשה לו הרב השואל על מנהגם שכשעושים קדושין על תנאי, אז עושים כתובה רגילה, ואח"כ העדים מודיעים לב"ד שהיה תנאי בקדושין, והקשה לו הרב השואל, דכיון שחתמו על הכתובה בלי שום תנאי, איך יכולים אח"כ לומר שהיה תנאי, והרי כיון שהגיד אינו חוזר ומגיד, וע"ז ענה לו בתחילה שיש לחלק בין שטר כתובה לשאר שטרות, וע"ש מה שכתב הסברא לחלק, אבל כתב שאינו רוצה לסמוך ע"ז לבד, וכתב סברא אחרת ברורה לדעתו שאין כאן כיון שהגיד אינו חוזר ומגיד, דכיון שמנהגם פשוט שהעדים חותמים על הכתובה לפני הנשואין, א"כ אין כאן עדות שכבר נעשו הקדושין, אלא הכתובה תלויה ועומדת עד שיהיו הקדושין והחופה אחר כך, ואז כשנותן לה הכתובה אחרי הקדושין זה הוּי ראייה על הקדושין, ולכן יכולים

אבל נראה שאין כן דעת רוב הפוסקים, דרס"ג בסידורו כתב לאחר ברכת אירוסין שאמר החתן אריסת לי ומקדשת לי וכו' בהאי כסא ובמאי דאית ביה, אחר כך לוקח את הכתובה בידו ומוסרה לאשה, ואומר סבי כתובתיך בידך דתיעלין בה לרשותי כדת משה וישראל, ומשמע שהכתובה היא חלק ממעשה הקדושין, וכן כתב באורחות חיים מלוניל ריש הלכות כתובות, לוקח החתן את הכתובה ונותנה ביד הכלה וכו' שאם לא יועילו הקדושין הראשונים יועילו אלו שיהיו בשטר, שהרי כתוב בה הוּי לי לאינתו כדת משה וישראל.

וכעין זה כתב בשו"ת ר' אלעזר מטרשקון סימן נו, ובמקנה קדושין נ' ע"ב, ועיין בתשובות הגאונים (אסף) סימן קיג, ומדבריהם משמע להדיא דשטר כתובה מהני בתורת שטר קדושין, ואי נימא שאין עדות העדים החתומים בו מתייחסת לקדושין אלא לעניני הממון, אין שייך לעשותו שטר קדושין כלל, וגם בעדי מסירה לא יועיל, כיון שגוף השטר אינו על הקדושין, רק על הממון, מה יועילו עדי מסירה, שראו מסירת שטר קנין של ממון, והרי לא ראו מסירת שטר קדושין, וע"כ דלדידהו עדותם היא גם על הקדושין, ומשמעות הוּי לי לאינתו הוא קדושין ממש, ודלא כראב"ה ובנימין זאב.

וכן משמע ממה שכתב המאירי בקדושין נ' ע"ב, בסוגיא דהוחזק שטר כתובה בשוק, דלהלכה במקדשי והדר כתבי הוּי רק ספק קדושין ולא ודאי קדושין "אפילו בלא כתב לה לשון אישות הוּי לי לאינתו ואינתא דא", ובהערות הרב סופר ביאר דלדבריו מועיל כשטר קדושין. (ומשמע דגם ללא עדי מסירה, דאי איכא עדי מסירה לפנינו ליכא ריעותא במה שנפל בשוק, ודוק).

ובתשב"ץ סימן ש"א כתב "ובשטרות ובכתובות ובשטרי מכירה לשון השטרות הוא דברי העדים, כאילו באו להעיד בב"ד, דבעינן מפייהם ולא מפי כתבם, ועדים החתומים על השטר כמי שנחקרה עדותם בב"ד דמי, על כן כותבים אמר לנא", עכ"ל.

וא"כ אם יש בכתובה הלשון "הוּי לי לאינתו", שהוא לשון קדושין כמו שהוכחנו מדברי הגאונים

להוסיף תנאים אחרי כתיבת הכתובה, כי אין בה עדות שנעשו הקדושין, ואין כאן אינו חוזר ומגיד, ע"ש.

ומשמע מדבריו שבמקומות שהעדים חותמים על הכתובה אחרי הקדושין, זהו שפיר הוי עדות על הקדושין, ויש כאן אינו חוזר ומגיד.

וא"כ בבזון דידן שהם ספרדים (ע"פ שמותיאם), ומנהג הספרדים שהעדים חותמים על הכתובה אחרי הקדושין תחת החופה [וכן רואים בפירוש בסרטון החופה דנן ¹⁰, שהעדים חתמו על הכתובה לאחר הקידושין - הערת העורך], א"כ יש כאן אינו חוזר ומגיד. וכמו שהבאנו מהתשב"ץ לעיל, דחתימת העדים על הכתובה הוי כאילו העידו על הקדושין בב"ד, מדין "עדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותם בבית דין".¹¹

ובטור אה"ע סימן מה כתב, שבעיר שמקצת אנשים מקדשים והדר כותבים, ולא הגיע לידה, חיישינן לקדושין, ואם כל העיר כותבים קודם הקדושין, אין חוששין לקדושין, ע"ש. ומשמע אבל אם הגיע לידה הוי ודאי קדושין, אבל הב"ח שם כתב שגם בכה"ג הוי רק חשש קדושין, אכן הפרישה שם (סק"ט) כתב דבכה"ג הוי ודאי קדושין, וכן כתב הב"ש שם ס"ק

כג, ובש"ע שם משמע לכאורה שגם בכה"ג הוי רק ספק קדושין, ע"ש. ועיין בעצי ארזים שם שכתב משם ר' ירוחם דגם בחתמו העדים אחרי הקדושין והקנין הוי מקדשי והדר כתבי, ע"ש.

ומנהג כל הספרדים שהעדים חותמים על הכתובה אחרי הקדושין תחת החופה, וזה חשיב כמו שמנהג "כל" העיר דמקדשי והדר כתבי [וכ"ש בנדו"ד שהדבר נראה בפירוש בסרט החופה - הערת העורך], שזה ודאי קדושין, ועכ"פ כאן שקבלה את הכתובה ונתקבלה הכתובה ברבנות וקבעו עפ"ז את הקדושין, לדעת כמעט כל הראשונים הנ"ל חשיב כעדות ממש על הקדושין שיש בה לכא' כיון שהגיד אינו חוזר ומגיד.

ועיין עוד בהרי"ף יבמות דף ט' ע"א מדפי הרי"ף, (דף כג-כד במהדורת עוז והדר), שכתב שעדים שחתמו על שטר ונתנו את השטר לבעליו, חשיב זה כמי שנחקרה עדותן בב"ד, ע"ש. ולפ"ז מסתבר מאד שמרגע שניתנה הכתובה לאשה חשיב זה כעדות בב"ד, ושייך בזה כיון שהגיד אינו חוזר ומגיד.

ולסיכום, דעת ראב"ה שהכתובה ל"ה עדות על הקדושין, וקדושין לחוד וכתובה לחוד, אבל בהרבה ראשונים הנ"ל משמע לא כך, אלא חתימתם הויא ממש

המשפטי עוזיאל הרי שבזה"ז שמסריטים את החתונה וודאי שגם לסברתו יצדקו דברי החת"ס, ופשוט.

ואם נרצה לבוא להקל מצד החילוק הנוסף שכתבנו כעת, אך הלא זהו שייך רק באם לא היו עדים כלל בחתונה, אך הלא בנדו"ד וודאי שהיו עדים, אלא שאחד מהם מספר על עצמו שהיה פסול, וממילא גם אם נקבל את כל גיבוי הסברות של המקילים ונסכים שכביכול אין כאן את החיסרון של "אין אדם משים עצמו רשע", אך הלא אכתי יש לנו הכרח לבדוק אם יש כאן חיסרון של "כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד", שספק זה תלוי בשאלה אם חתמו על הכתובה לפני הקידושין או לאחריהם, וכיון שידעין ע"י "אנן סהדי" מכח הסרט שחתמו לאחר הקידושין, ואינו נצרכים ל"אנן סהדי" הנ"ל (מכח הסרט) לצורך קיום עצם מעשה הקידושין, כי אם רק לענין פרט זה בלבד, א"כ בזה הלא דמי ממש לדברי הרא"ש גבי "אנן סהדי" הפותר את שאלת פני הכלה המכוסים, והדברים פשוטים.

¹¹ הוספת העורך: וכל המרחשת (ח"ב סימן א ענף ג אות ד) שהכתובה הויא עדות על הקידושין, היא שנוהגים לכתוב את הכתובה לאחר הקידושין.

[ומסתפק שם דאפשר שגם למנהג האשכנזים שכותבים את הכתובה לפני הקידושין, מ"מ שפיר הויא עדות על הקידושין, ומטעם שעכ"פ המנהג הוא שאין מוסרין את הכתובה לכלה כ"א לאחר הקראת הכתובה שנעשית תמיד לאחר הקידושין].

¹⁰ הוספת העורך: אבאר בסי"ש את עומק העניין, דהנה היב"א סובר שמשמעותו רה"פ דלא כסברת החת"ס, אך לא כותב שום הסבר לדחות את טענת החת"ס, שבונה דבריו על דברי הרא"ש בכתובות, שמקשה איך חלים הקידושין כאשר העדים לא רואים את פני הכלה המכוסות בהינומא, ומתרץ שמכיון שנשאת בפרסום סמכין אנן סהדי שזו היא, ומכאן לומד החת"ס את חידושו (שגם ע"י "אנן סהדי" חשיב כ"עדי קיום", וחלו קידושין אף בלא שני עדים כשרים כלל). והיב"א כאמור לא מבאר סברא לחלוק ע"ז, אלא מציין בזה למשפטי עוזיאל.

והנה, במשפטי עוזיאל חלק על סברת החת"ס מחמת דשאני בין אנן סהדי שידוע וגלוי לכולם, לבין אנן סהדי שידוע רק לעדים (שאז הוי כ"עד מפי עד").

ובאופן אחר ניתן לחלק בין דברי הרא"ש לבין סברת החת"ס, דשאני התם שאת עצם מעשה הקידושין ראו לפחות שני עדים כשרים, אלא שיש להם לכא' ספק בפרט מסויים של ראייתם האם באמת ראו את הכלה דנן ולא אשה אחרת, ולזה שפיר מועיל "אנן סהדי", אך לא כאשר כל ראיית מעשה הקידושין אינה נסמכת על ראיית עדים כשרים אלא רק על "אנן סהדי", שבזה י"ל שבעיני ל"עדי קיום" ממש ולא סגי ב"אנן סהדי".

והשתא, אם נבוא להקל מצד סברת המשפטי עוזיאל, הרי כבר האריך הגר"י חטאב שליט"א (בפנים) לבאר שלסברתו של

טעם ג', לדעת הרי"ף ועוד הרבה ראשונים ל"א עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה כאשר העד הכשר אינו מכיר בפסולו של העד הפסול.

טעם ד', לדעת חת"ס אף אם אין עדים כשרים היא מקודשת מדין אנן סהדי שהיו קדושין, שהרי הקדושין היום נעשים בקהל רב, ואנן סהדי שנתקדשה. והוספנו שאפשר שכן דעת ר"ש משאנן והרמב"ם, שכתבו שמי שנתקדשה בקדושי הקראים חשובה אשת איש וצריכה גט, ואע"פ שבוודאי שהעדים של הקראים היו פסולים, ע"ש.

טעם ה', הוספנו עוד טעם כעין חת"ס הנ"ל, שהיום שיש בכל חתונה צילומי וידאו, לא רק מהצלם אלא גם מכמה קרובים וידידים המשתתפים בחתונה, כי היום יש מצלמת וידאו בכל מצלמה ובכל פלאפון (לא כשר) ואייפון, ורואים בו את הקדושין בבירור, א"כ ודאי יש כאן אנן סהדי גמור שנתקדשה, וכתבתי שגם החולקים על חת"ס הנ"ל יודו היום שיש אנן סהדי בגלל הצילומי וידאו (הסרטה), וע"ש הטעם. וגם הוכחנו בבירור שכשיש אנן סהדי שנתקדשה אזי היא מקודשת אף שאין עדים ממש. וצילום הוידאו זהו אנן סהדי גמור.

טעם ו', לדעת ר' אליהו מזרחי ורשב"ץ, מי שנתקדשה בקדושין פסולים, ואח"כ נישאה, אזי הביאה היא ג"כ קדושין, (שכיון שעשו קדושין, גילו דעתם שאינם רוצים בביאת זנות, ולכן אף שמבחינת ההלכה הקדושין פסולים, עכ"פ הביאה עצמה עושה גם קדושין). והוספנו שאפשר שכן דעת ר"ש משאנן והרמב"ם, שכתבו שמי שנתקדשה בקדושי הקראים חשובה אשת איש וצריכה גט, אע"פ שבוודאי שהעדים של הקראים היו פסולים, ע"ש.

טעם ז', לדעת הרמ"א (אה"ע סימן מב ס"ב) אם היה אחד העדים פסול, הוי כמקדש בעד אחד, בגלל שישנו העד השני, וחיישין להצריכה גט.

טעם ח', אין העד נאמן לפסול עצמו בטענה שהיה אז רשע ופסול לעדות, מדין אין אדם משים עצמו רשע. ומה שהרבנים עמאר ובוארון גיבבו סברות דחויות

עדות על הקדושין, (שהרי כתוב בכתובה אנן סהדי שפלוגי אמר לפלוגי הוי לי לאינתו וצביאת מרת וכו' והוית ליה לאינתו וכו'), ובפרט לפי מנהג הספרדים שהעדים חותמים על הכתובה אחרי הקדושין תחת החופה [וכ"ש בנדו"ד שהדבר נראה בפירוש בסרט החופה - הערת העורך], מסתבר שזה עדות ממש, וכנזכר לעיל באורך. ועיין עוד בשו"ת מנחת שלמה ח"ב סימן קכח. ולכן מסתבר מאד ששייך בזה כיון שהגיד אינו חוזר ומגיד.

עד כאן הערה חשובה שקבלתי מת"ח אחד המעוניין בעילום שמו.

ולענ"ד יש להוסיף עוד, דאמרינן בב"מ דף קד ע"א, אנשי אלכסנדריה היו מקדשין את נשותיהם, ובשעת כניסתן לחופה באין אחרים וחוטפים אותם מהן, ובקשו חכמים לעשות בניהם ממזרים, אמר להם הלל הזקן הביאו לי כתובת אמכם, הביאו לו כתובת אמן, ומצא שכתוב בהן לכשתכנסו לחופה הוי לי לאינתו, ולא עשו בניהם ממזרים, עכ"ל.

ולכאורה מוכח מכאן כדברי החולקים על הראב"ה הנ"ל שסובר דקדושין לחוד וכתובה לחוד, ור"ל שהכתובה אינה עדות על הקדושין, (ואף כתב דאפשר שעדי הכתובה לא יודעים מהקדושין, ונתקדשה במקום אחר לפני עדים אחרים, וכנראה ס"ל שהכתובה היא רק שטר לעניני ממון, ומה שמוזכר שם הקדושין הוא ספור דברים בעלמא), שהרי חזינן כאן שסומכים על הכתובה לגמרי לענין תנאי בקדושין, וכדברי החולקים על הראב"ה.

סיכום הדברים:

פסק הפקעת הקדושין בטל ומבוטל, מכמה טעמים שהובאו לעיל, וכאן נסכם אותם בקיצור נמרץ:

טעם א', לדעת חת"ס וסיעתו (חו"י, מהר"י בן לב, ועוד) אם העדים היו פסולים תתקיים העדות בשאר כשרים לעדות שהיו בחתונה.

טעם ב', לדעת כמה אחרונים ל"ש הדין עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה לגבי עצם קיום הקידושין.

לומר שכאן אדם משים עצמו רשע, עיין לעיל שדחינו את דבריהם.

טעם ט', כל עדות העדים מבוטלת, כיון שאחד העדים בתוך חקירתו ע"י הב"ד נתפס בשקר, וממילא נתבטלה גם עדות העד השני, כיון שכך הדין שעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה.

טעם י', אין העד יכול לפסול עדות עצמו, מדין כיון שהגיד אינו חוזר ומגיד, וכמו שביארנו היטב לעיל.

והנה הנימוקים הנ"ל חלק מהם תלויים במחלוקת הפוסקים, וחלק מהם הם מוכרחים.

ואף אם הרבנים המתירים ימציאו סברות תמוהות ויאמרו שאין הטענות ברורות, עכ"פ מידי ספק לא יצאו, וא"כ יש כאן עשרה ס"ס לאסור.¹²

ומי שמתיר אשת איש לשוק בלי גט כשיש עשרה ס"ס לאסור, ודאי שאסור לו לפסוק לא רק בהלכות גיטין וקדושין, אלא גם בהלכות מים אחרונים.

הכו"ח בין המצרים (כו תמוז) שנת תשע"ח. יהודה חטאב

וכמו שמצינו כמה חילוקים בש"ס ובפוסקים בין לחיצת יד דרך חיבה לבין חיבוק ונישוק, לגבי לחיצת יד לאחותו, ולגבי אשה עם בעלה בפני אחרים [שמנהג קדום אצל האשכנזים, כמובא במהרי"ל, שהחתן והכלה הולכים מהחופה לחדר יחוד יד ביד, אע"ג שחיבוק ונישוק קי"ל בהדיא שאסור בפני אחרים].

ועכ"פ ובלא"ה, כאמור לעיל אין שום עדות על נגיעה בבחורה בתקופה הרלוונטית, אלא יש ע"כ רק עד אחד שהכיר את עד הקידושין כחצי שנה עד שנה לאחר הקידושין, ובנוסף ע"כ גם הוא לא יודע באמת אם היתה אז נדה או טהורה.

ומה שמעיד העד השני גם על חילולי שבת, הלא אינו מעיד על חילולי שבת ממש כ"א על אומדן שמסתמא כיבה את האור, ואולי גם על הדלקה פ"א, וכבר האריכו בזה טובא הרבנים שליט"א במאמריהם השונים.

ובנוסף להכלל, הרי עד זה שהכירו בתקופה הרלוונטית הכירו והתגורר עמו גם תקופה לפני הקידושין, וגם תקופה לאחר הקידושין, ומשום מה לא נשאל בכל גביות העדות שנערכו האם עדותו על חילולי השבת לכא' המה על התקופה שלפני הקידושין או שמא רק על הזמן שאחר הקידושין!

והשלישי, כיון שכל העדויות בנדו"ד נראות מרומות וסותרות, ע"כ בעי מדינא דרישה וחקירה דקדק"ל בחו"מ (סימן ל' סעיף א'), מה שלא נעשה כאן כלל, ולהרבה דעות זהו לעיכובא (יעוין כנה"ג, תומים, ברכ"י, וקצוה"ח, שם בחו"מ ר"ס ל').

והרביעי, מלבד שדעת הסמ"ע ועוד פוסקים שגם באיסורי תורה צריך ידיעה של החוטא שנפסל ע"כ ע"מ לפסולו לעדות, וכמו"כ דעת הב"ח בתשובה (סימן קב) ועוד פוסקים שאף באיסורי תורה אינו נפסל אלא משעה שהתקבלה עליו עדות פסילה בב"ד ואילך (מלבד במומר לע"ז או לחילול שבת בפרהסיא), הלא "א" שבוזמן הזה שקיל להו לאינשי לעבור איסורי תורה רח"ל, ע"כ גם באיסורי תורה צריך התראה ע"מ לברר שיטנה ידיעה, יעוין במה שצוין בשו"ת יביע אומר ח"ח (חאה"ע סימן יח אות ג), וכבר האריכו בזה הגר"ג אקסלרוד שליט"א והגר"ש זעפראני שליט"א במאמריהם, וכן ב"קול קורא" מאת בד"צ שערי שלום, יעו"ש באורך. **הרי שבסה"כ ישנם י"ד נימוקים, חלקם מוכרחים ורובם חזקים ביותר, לכך שחלו קידושין והאשה היא אשת איש גמורה.**

¹² הוספת העורך: לענ"ד יש בנדו"ד עוד ארבעה צדדים חזקים מאוד לאסור, וכדלהלן:

האחד הוא מכיון שידוע (עפ"י בירור שערך אחד הרבנים שליט"א) שהמסדר קידושין בנדו"ד נוהג לאמר לעדים לחזור בתשובה, וגם אם לא היה ידוע כן בבירור יש לתלות שעשה כך כיון שזהו המנהג הרווח היום, הלא מבואר בשו"ת מהר"ם מלובלין (ר"ס כה) שבכה"ג יש להכשיר אפי' עד שהוחזק לפסול כמה שנים.

וע"כ יש להוסיף את הא שבעצי ארזים (על אה"ע סו"ס מב) הביא שבשו"ת מהר"ם מינץ (סימן יא) כתב במפורש שגם כאשר העדים היו פסולים מהתורה מחמת עבירה מ"מ צריכה גט כיון שיש לחוש שמא הרהרו תשובה בליבם, ואף אם ראינו שבמציאות לא חזרו בתשובה לאחר הנישואין והמשיכו ברשתם.

וזוהו אף בלא שקיבלו ע"ע תשובה לפני הקידושין, עאכ"כ בנדו"ד שכפה"נ קיבל העד ע"ע תשובה.

והשני, דהא אין אפילו עד אחד שראה מעשה ביאה, אלא עד אחד שהכירו כחצי שנה ויותר לאחר הקידושין, וגם לגבי התקופה הזו הוא מעיד רק על איסור נגיעה ויחוד, ועד שני שכן הכירו בתקופה הרלוונטית אך מעיד רק על יחוד.

ומלבד שאף אחד משניהם לא יודע באמת אם היתה אז נדה או טהורה, הלא מפורש בח"מ (בסימן מב ס"ק יד) ובב"ש (שם בס"ק כ) שעל יחוד עם ערוה לא נפסל לעדות מהתורה, וממילא צריך ע"כ התראה והכרזה שלא היו כאן, ואף לו יצויר שהיתה הכרזה וגם ידע שנפסל ע"י כך לעדות, מ"מ לפחות הוי ספק מקודשת כמו שפסק בשו"ע (אהע"ז סימן מב ס"ה) שהמקדש בפסולי עדות דרבנן הוי ספק מקודשת.

וגם מצד הנגיעה, אע"פ שבדברי רבנו יונה (באגרת התשובה אות יא) מבואר שאיסור "לא תקרבו" אינו דווקא בחיבוק ונישוק ממש אלא גם בכל נגיעה לשם הנאה, אך מאידך מכיון שבפירוש רבנו הלל על הספרא (בפרשת אחרי מות, פרשה ט פרק יג) משמע שלדעתו אין מדובר אפילו על חיבוק ונישוק, אלא רק בביאה "דרך איברים", ממילא על אף שהרבה ראשונים נקטו בפירוש שה"ה לגבי חיבוק ונישוק, ודלא כרבנו הלל, אך אפשר שכונתם דווקא לחיבוק ונישוק וכיו"ב, ולא לכל נגיעה של חיבה.

לכבוד הרה"ג המהוללים כל אחד על שמו יבורך שליט"א שהצטרפו למחות נגד הדיינים הרשעים בביטול הקידושין בחיפה.

הנה בעינינו אלו לכאורה כתב מרן הח"ס (ח"ו סי' פ"ה) כי יש לחוש כה"ג שגם הם ידפיסו כהנה וכהנה ופשטה המספחת יותר וילעיגו על ה' ועל משיחו ויהיו המכריעים בין ב' הספרים יושבי שער בת משתאות הקאפע וכו', וכי משום שלא רמה ידם במעשה זו לעשות כפיית גיטין באופן הכי גרוע, שזה דרכם כסל למו לסמוך על איזה דיוק מאיזה כת"י הנדמ"ח או איזה שו"ת של יחיד שהוא קשה הביאור נגד דברי השו"ע וכל הפוסקים שקיבלנו דור ודור, ומה יועיל להם חבילות ראיות לפסול, הלא הם מקבילים שכרם מממשלת הרשע, ולפי ידיעת מה הועיל שביטלו בשעתו ההיתר מדייני ערכאות שבצפת על הבעל שנעשה צמח ר"ל, הלא הרע-בנים האלו מחכים על זה שיצא נגדם קונטרסים להראות להחניף לנותני לחמם, שהם לוחמים במסירת נפש להמציא התרים לאלפי חצופות, שבלשונם הסרוח נקראו עגונות כלשון ועדות נשים הרפרמיות וממשלת הרשע, ולהותינו הרי עשרות ומאות גיטין בטלים יצאו מתחת ידם יום יום ואין בידינו להושיע, ואדרבא הם מתפארים בזה שבידם להמציא התרים לאלפי נשים למי שתרצה בלי מעכב ומפריע, ולדאבונינו נכנסו הגיטין הבטלים האלו גם בתוך מחנינו בעוה"ר, ומה יעזור לנו אם נצא לקראת ההיתר החדש ויבא בעל הכרם ויכלה הקוצים מהכרם.

ולהיו יודע שההיתר הזה אינו אומר הבא מהחדש, שהזקן אהרן שהיה מעמודי ההוראה בשעתו כבר נשאל בזה ח"א סי' פ"א מארה"ב שעדי קידושין היו פורקי עול, וכל המנין היו פסולים, רק המסדר קידושין יוכל להחשב לעד כשר... ואחר כ"ז כתב כי אפילו היה ממש בהיתר אין ישר לבקר אחר הקידושין ח' שנים אחר החתונה. ואילו רבני אמעריקא מתחילים לבקר אחר קידושי הנשים הנישאות להשפיע על כל מה שנמצא פקפוק כמו שכתב המתיר כי רוב מסדרי הקידושין אז שם היו בורים וע"ה היינו נותנים י"שר כח, אבל מעולם לא שמענו לתקן זה, רק במקרה זה אתם באים לנקר ולחטט אחרי הקידושין, עליכם להבין כי בדברים אלו אתם מקעקעים כל יסוד עם קדוש וכל עם ישראל וכל אחד יסתור הנישואין כרצונו ויאמרו שכל נשותיהן אינן שלהם ומותר לכל גבר דעלמא איה הרואה את הנולד מהנהגה כזאת לא יעשה כן בישראל לנענע כל הבירה ועלינו לחזק ולאיים חומר אשת איש, וכמדומני שמיותר להביא כל הטעמים שכתב שם ודי בלשון הנורא הנ"ל (וכדאי לעיין בפנים כי קצרתי) ששייך ביתר שאת ברע-בנים האלו שלהרע ידעו להטיב לא ידעו, ובזכור לדוד להרב ר' דוד פרנקל נאמנו של מרן החז"א עמוד רמ"ט כאשר דיברו מענייני הרבנות הראשית אמר האדמו"ר (מסטמר זי"ע) שהוא מתפלא על דיין פלוני הנמצא ברבנות ומקבל לעדות מחללי שבתות עלה לו החזו"א ברותיחה ומה הוא בעצמו - ואין ספק שהרבנים הרעים האלו אין מקפידים כלל בסידור קידושין מי הם העדים ואדרבא אם יהיה נחוץ ימצאו איזה היתר ממקום רחוק שימצאו על המחשב להתיר העד, רק לעקור כל התורה הם מוכנים לפסול העדי קידושין, כיוון שלא עלה בידם כפיית הגט שזה זמן זמנים הוא היתר בעיניהם.

ורחמנות גדולה על הנופלים ברשתם הדמיונית להנשא ולישא אותם על היתרם שהוא שוגג הקרוב למזיד ולהרבות זימה וג"ע שעל כל ביאה חייבים שניהם חנק ולהרבות פסולים ובזמן כזה אין מה לדבר עליהם כי כולם חוץ מיחידים שנפלו ברשתם הם שוא והבל, רק מה שעלינו הוא לחוש ליו"ח שלא יתערבו בין הממזרים הרבים שהותרו מהרבנות הרשעה הזאת, ולזה אין עצה רק הבדלו מתוך העדה הרעה הזאת כמו שעשו מרע"ה ושבת לוי ובזמן אחאב והחשמונאים עד מרנא הח"ס ותלמידיו זי"ע. והמקפיד על טהרת היחוס יחקור אחר כמה דורות אם יש בהן גרושות מהרע-בנות, שזה באמת טהרת היחוס האמיתי, והשי"ת ישיב שופטינו כראשונה וכבר כתב הרמב"ם פ"ו ביא"מ הי"א שעיקר מעשה ביי"ד הגדול התדיר שבדוקים יחוס כהונה, שהגם שהם המכריעים בכל דת ודין רוב עבודתם ביום הוא חקר יחוס הכהנים, וגם ביחוס ישראל אין הקב"ה משרה שכירתו אלא על המשפחות המיוחסות בישראל שגם יחסן גדול רק מעורב בו מעשה הרשע האלו הוא יחסן ממזר ובכהן ממזר עיי' ט"ז ובי"מ סי' ז' ודי בזה.

המצפה לתיקון השלם בביאת גו"צ בב"א. **משה זאב זארגער**, מח"ס שו"ת וישב משה

על שבר בת עמי

הן על אלה תרד עיני, על שבר בת עמי, על ה'היתר' הנורא שניתן ביום החמישי לחודש תמוז ה'תשע"ח, לאשה נשואה להפר בריתה ולחלל קדושת נישואיה בלא קבלת גט פיטורין מבעלה, ע"י בתי הדין של קלי הדעת המתירים עוונות גילוי עריות ה"י ומרבים ממזרים בישראל רח"ל, בנימוקים מגוחכים ומופרכים שלא שיערם אדם מעולם, תוך ניסיון להסתירם ולהעלימם מעיני גדולי הדור, כדרך אותו רב צבאי בפרשת 'היתר' הממזרים הידועה, והרי הם קשים לעולם יותר מדור המבול (כדאיתא במסכת קידושין דף י"ג עמוד א').

ופשוט וברור, שכל השותפים למעשה נפשע זה של התרת האשת איש לעלמא בלא גט, הריהם מנודים לשמים, ובשנים קדמוניות היו גם מנודים לבריות (כמובא על כע"ז בבית יוסף אה"ע סימן מ"ב מחודשים ה' בשם שו"ת זכרון יהודה לרבי יהודה בן הרא"ש סימן פ"ב שנידו את המתיר כל חכמי המדינה), ספריהם ספרי קוסמים, ואסור להזכיר שום דבר הלכה משמם.

החותמים בצער ובכאב

[חתימות הגאונים שליט"א סודרו לפי סדר קבלתן]

אברהם שרמ

נחום אייזנשטיין

מרדכי אייכלר

נפתלי נוסבוים

שמואל דוד גרוס

אליהו שלזינגר

בן ציון יעקב ואזנר

עמרם פריד

גדליה אקסלרוד

דוד פנירי

אלעזר שטרן

יהודה חטאב

פנחס שפירא

מנשה שוע

דוד מזרחי